แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ

อำเภอบางระกำ

ปี 2566 – 2570

(ฉบับทบทวนปี 2568)

สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ

จังหวัดพิษณุโลก

หลักฐานประกอบการพิจารณาประกอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการของเกษตรจังหวัด

แผนพัฒนาการเกษตร ระดับอำเภอ ปี 2566 – 2570 (ฉบับทบทวนปี 2568)

ตามแนวทาง การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับอำเภอ/ตำบล ปี 2562

คำนำ

แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ อำเภอบางระกำ ปี 2566 – 2570 (ฉบับทบทวนปี 2568) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตร รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้านการส่งเสริมการเกษตร และการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งเพื่อมุ่งเน้นที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ผู้จัดทำหวังว่า แผนการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอฯ ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ผู้นำหมู่บ้าน รวมทั้งหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องต่อไป

สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

สิงหาคม 2568

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญภาพ

บทที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไป 1

1. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง 1

1.1 ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ 1

1.2 อาณาเขต 1

1.3 การแบ่งเขตการปกครอง 2

2. ลักษณะภูมิประเทศ 3

2.1 สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม 3

2.2 สภาพพื้นที่ ความลาดชัน 3

2.3 ลักษณะดิน และกลุ่มชุดดิน 3

3. สภาพภูมิอากาศ 8

3.1 สภาพภูมิอากาศ 8

3.2 ฤดูกาล 9

3.3 ปริมาณน้ำฝน 9

3.4 อุณหภูมิและความชื้นสัมพันธ์ 9

4. เส้นทางคมนาคม 9

4.1 เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล 9

4.2 ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างภาค/จังหวัด/อำเภอ 10

5. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน 10

5.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ 10

5.2 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ 11

6. สภาพเศรษฐกิจและสังคม 12

6.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ 12

6.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด 13

6.3 จำนวนครัวเรือน 13

6.4 การศึกษา 14

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

6.5 การสาธารณสุข 14

6.6 ประเพณีและวัฒนาธรรม 14

7. การใช้ประโยชน์ที่ดิน 15

8. ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ/พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ 16

9. องค์กรและสถาบันต่างๆ 17

บทที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ 20

1. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ 20

1.1 เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร 20

1.2 ศักยภาพของพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร 31

1.3 สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI 35

1.4 สินค้าเกษตรที่สำคัญ 36

2. ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข 60

3. การจัดทำ TOWS Matrix 62

บทที่ 3 ทิศทาง/แนวทางการพัฒนา 64

1. แนวทางการพัฒนา 64

1.1 พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง) 65

1.2 พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร 67

1.3 พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร 69

2. สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล 71

บรรณานุกรม 75

ภาคผนวก 76

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการเพาะปลูกพืชอำเภอบางระกำ 15
ตารางที่ 2 แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 20
ตารางที่ 3 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 21
ตารางที่ 4 แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 21
ตารางที่ 5 แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 22
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 23
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 24
ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 24
ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 25
ตารางที่ 10 ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 26
ตารางที่ 11 แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 28
ตารางที่ 12 แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 29
ตารางที่ 13 แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่อ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 30
ตารางที่ 14 แสดงทรัพยากรดินอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 31
ตารางที่ 15 แสดงจำนวนบ่อบาดาลอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 32
ตารางที่ 16 แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 36
ตารางที่ 17 แสดงพื้นที่ปลูกข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 37
ตารางที่ 18 แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 38
ตารางที่ 19 แสดงปริมาณการปลูกข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 39
ตารางที่ 20 แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 41
ตารางที่ 21 แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ปี 2567 อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 41
ตารางที่ 22 แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 42
ตารางที่ 23 แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 43
ตารางที่ 24 แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 44
ตารางที่ 25 แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 46

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 26 แสดงปริมาณการปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 47
ตารางที่ 27 แสดงปฏิทินการเพาะปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 49
ตารางที่ 28 แสดงต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงาน ปี 2567 อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 49
ตารางที่ 29 แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 50
ตารางที่ 30 แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 51
ตารางที่ 31 แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 52
ตารางที่ 32 แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 53
ตารางที่ 33 แสดงปริมาณการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 54
ตารางที่ 34 แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 56
ตารางที่ 35 แสดงต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไร่ ปี 2566/67 อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 56
ตารางที่ 36 แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 57
ตารางที่ 37 แสดงประเด็นปัญหา สภาพปัญหาแนวทางการแก้ไข 60
ตารางที่ 38 แสดงการวิเคราะห์ตาราง TOWS Matrix 62

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อกับอำเภอบางระกำ 1
ภาพที่ 2 แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอบางระกำ 3
ภาพที่ 3 แผนที่แสดงแผนที่เส้นทางคมนาคม 10
ภาพที่ 4 แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม และแหล่งน้ำ 11
ภาพที่ 5 แผนที่แสดงพื้นที่ชลประทาน อำเภอบางระกำ 12
ภาพที่ 6 แผนที่แสดงข้อมูลครัวเรือน อำเภอบางระกำ 13
ภาพที่ 7 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอบางระกำ 16
ภาพที่ 8 แผนที่แสดงข้อมูลพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรและพืชเศรษฐกิจ อำเภอบางระกำ 16
ภาพที่ 9 แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 20
ภาพที่ 10 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 21
ภาพที่ 11 แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 22
ภาพที่ 12 แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 22
ภาพที่ 13 แสดงที่ตั้งศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 25
ภาพที่ 14 แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเครือข่าย อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 27
ภาพที่ 15 แสดงพื้นที่ทรัพยากรดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 31
ภาพที่ 16 แสดงพื้นที่แสดงทรัพยากรดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 31
ภาพที่ 17 แสดงบ่อบาดาล อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 32
ภาพที่ 18 แสดงแหล่งน้ำใต้ดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 33
ภาพที่ 19 แสดงแหล่งน้ำผิวดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 34
ภาพที่ 20 แผนที่แสดงพื้นที่ชลประทาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 34
ภาพที่ 21 แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอบางระกำ 37
ภาพที่ 22 แผนที่แสดงพื้นที่ข้าว (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 38
ภาพที่ 23 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ 39
ภาพที่ 24 แสดงปริมาณพื้นที่ข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 40
ภาพที่ 25 แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ 44
ภาพที่ 26 แผนที่แสดงพื้นที่อ้อยโรงงาน (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบางระกำ 45
ภาพที่ 27 แสดงพื้นที่อ้อยโรงงาน (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 45

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 28 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ 46

ภาพที่ 29 แสดงปริมาณพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 47

ภาพที่ 30 แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ 52

ภาพที่ 31 แผนที่แสดงพื้นที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบางระกำ 53

ภาพที่ 32 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ 54

ภาพที่ 33 แสดงปริมาณพื้นที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 55

ภาพที่ 34 แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร อำเภอบางระกำ 58

บทที่ 1
ข้อมูลสภาพทั่วไป

1. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

ประวัติการก่อตั้ง

อำเภอบางระกำ เดิมชื่ออำเภอชุมแสง ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2448 โดยมีขุนเผด็จประชาดุล เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2460 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้เรียกชื่ออำเภอตามชื่อตำบล ซึ่งเป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ จึงได้มีการเปลี่ยนชื่ออำเภอจากอำเภอชุมแสง เป็นอำเภอบางระกำ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สำหรับชื่อ "บางระกำ" นั้น เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งที่เติบโตและขึ้นริมฝั่งแม่น้ำยมมีคุณสมบัติ คือ ยึดดินข้างคลองหรือแม่น้ำได้ดี ทำให้น้ำไม่สามารถกัดตลิ่ง

1.1 ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพิษณุโลก มีขนาดพื้นที่ 936.04 ตารางกิโลเมตร

1.2 อาณาเขต

อำเภอบางระกำ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอ และจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอกงไกรลาศ (จังหวัดสุโขทัย) และอำเภอพรหมพิราม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเมืองพิษณุโลก และอำเภอบางกระทุ่ม
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอวชิรบารมี และอำเภอสามง่าม (จังหวัดพิจิตร)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอคีรีมาศ (จังหวัดสุโขทัย) และอำเภอลานกระบือ (จังหวัดกำแพงเพชร)

แผนที่แสดงขอบเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอบางระกำ
(ที่มา เที่ยวตามอำเภอใจ ในบางระกำ, พ.ศ. 2559)

1.3 การแบ่งเขตการปกครอง

การบริหารราชการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตปกครองออกเป็น 1 อำเภอ แบ่งเป็นจำนวน 5 เทศบาล 8 อบต. 11 ตำบล 142 หมู่บ้าน

- การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น เทศบาล จำนวน 5 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 แห่ง

อำเภอบางระกำ แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 11 ตำบล 142 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ตำบลบางระกำ	(Bang Rakam)	19 หมู่บ้าน
2. ตำบลปลักแรด	(Plak Raet)	10 หมู่บ้าน
3. ตำบลพันเสา	(Phan Sao)	11 หมู่บ้าน
4. ตำบลวังอิทก	(Wang Ithok)	11 หมู่บ้าน
5. ตำบลบึงกอก	(Bueng Kok)	12 หมู่บ้าน
6. ตำบลหนองกุลา	(Nong Kula)	22 หมู่บ้าน
7. ตำบลชุมแสงสงคราม	(Chum Saeng Songkhram)	11 หมู่บ้าน
8. ตำบลนิคมพัฒนา	(Nikhom Phatthana)	13 หมู่บ้าน
9. ตำบลบ่อทอง	(Bo Thong)	10 หมู่บ้าน
10. ตำบลท่านางงาม	(Tha Nang Ngam)	11 หมู่บ้าน
11. ตำบลคุยม่วง	(Khui Muang)	12 หมู่บ้าน

อำเภอบางระกำ ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 13 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลบางระกำ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบางระกำ
2. เทศบาลตำบลปลักแรด ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของหมู่ที่ 1, 3 และ 5 ตำบลปลักแรด
3. เทศบาลตำบลพันเสา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพันเสาทั้งตำบล
4. เทศบาลตำบลบึงระมาณ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปลักแรด (นอกเขตเทศบาลตำบลปลักแรด)
5. เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางระกำ (นอกเขตเทศบาลตำบลบางระกำ)
6. องค์การบริหารส่วนตำบลวังอิทก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังอิทกทั้งตำบล
7. องค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบึงกอกทั้งตำบล
8. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุลา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองกุลาทั้งตำบล
9. องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสงสงคราม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลชุมแสงสงครามทั้งตำบล
10. องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนิคมพัฒนาทั้งตำบล
11. องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ่อทองทั้งตำบล
12. องค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงาม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่านางงามทั้งตำบล
13. องค์การบริหารส่วนตำบลคุยม่วง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคุยม่วงทั้งตำบล

2. ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)

2.1 สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

อำเภอบางระกำ มีพื้นที่ส่วนใหญ่ราบลุ่ม ทำให้สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ทุกสาขา เช่น สาขาป่าไม้ สาขาพืช สาขาประมง และสาขาปศุสัตว์ โดยเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ จะเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ นอกจากนี้ในพื้นที่เขตอำเภอบางระกำ บริเวณพื้นที่ ใกล้ลุ่มน้ำยม ทุกปีจะเกิดปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ไม่สามารถปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ได้ อำเภอบางระกำจึงเป็นแหล่งรองรับน้ำในฤดูฝนและเป็นแหล่งผลิตสัตว์น้ำธรรมชาติ และแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ทำรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ หากสามารถพัฒนาพื้นที่ตามศักยภาพให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดเพื่อการศึกษา และขยายปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำจืดรวมถึงการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำจะทำให้อำเภอบางระกำ เป็นแหล่งทำประมงน้ำจืดที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลกได้ต่อไป

2.2 สภาพพื้นที่ ความลาดชัด

อำเภอบางระกำ มีพื้นที่ส่วนใหญ่ลาดเอียง ตอนกลางเป็นที่ราบลุ่ม ตอนบนและตอนล่างเป็นที่สูง หรือมีลักษณะเหมือนท้องกระทะ

2.3 ลักษณะดิน และกลุ่มชุดดิน

ดินในอำเภอบางระกำ มีกลุ่มชุดดินเหมาะสมกับการปลูกพืช จำนวน 7กลุ่มชุดดิน ได้แก่ หน่วยชุดดินที่ 4, 5, 6, 7, 15, 33 และ 38 ลักษณะดินส่วนใหญ่จะเป็นดินร่วนปนทรายดินร่วนเหนียวปนทรายและดินเหนียวปนทราย จึงทำให้การระบายน้ำค่อนข้างดีในส่วนของค่าความเป็นกรดเป็นด่างของดิน (pH) ประมาณ 5.5 - 6.5 (ค่อนข้างเป็นกรดอ่อนถึงเป็นกลาง)

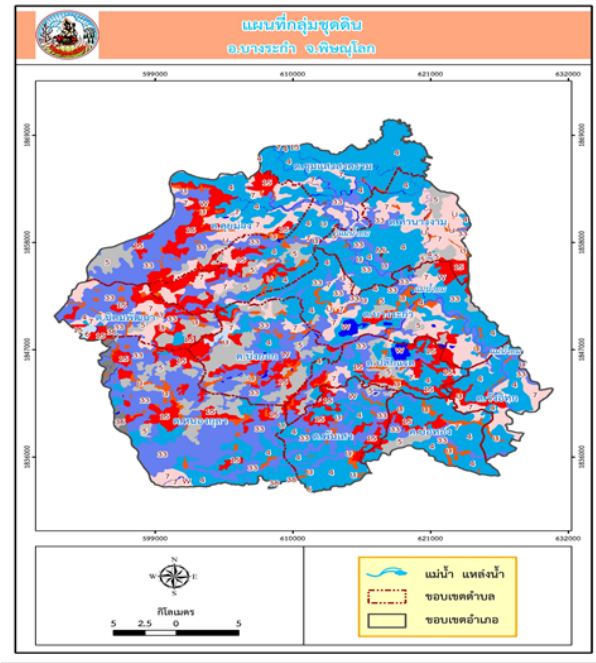

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอบางระกำ
(ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. 2567)

สรุปกลุ่มดินของอำเภอบางระกำ

กลุ่มดินที่ 4

- ชุดดิน : ชุดดินบางมูลนาก (Ban) ชุดดินบางปะอิน (Bin) ชุดดินชัยนาท (Cn) ชุดดินชุมแสง (Cs) ชุดดินพิมาย (Pm) ชุดดินราชบุรี (Rb) ชุดดินสระบุรี (Sb) ชุดดินสิงห์บุรี (Sin) ชุดดินศรีสงคราม (Ss) ชุดดินท่าพล (Tn) และชุดดินท่าเรือ (Tr)
- ลักษณะเด่น : กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีอายุยังน้อย ปฏิกิริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเหลว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง
- ปัญหา : โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็งและแตกระแหง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ
- แนวทางการจัดการ : ปลูกข้าว ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไว้ 3-4 สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย 4-6 กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมื่ออายุ 50-70 วัน ปล่อยทิ้งไว้ 1-2 สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ 35-40 วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือทำนาครั้งที่ 2 หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 1-2 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ปลูกพืชผักหรือไม้ผล ยกร่องกว้าง 6-8 เมตร คูน้ำกว้าง 1.0-1.5 เมตร ลึก 0.5-1.0 เมตร ร่องแปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 1-2 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด 50x50x50 ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 15 - 25 กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโตก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มดินที่ 5

- ชุดดิน : ชุดดินหางดง (Hd) ชุดดินละงู (Lgu) และชุดดินพาน (Ph)
- ลักษณะเด่น : กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกิริยาดินเป็นกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำเลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง
- ปัญหา : บางพื้นที่ขาดแคลนน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหาย กับพืชที่ไม่ชอบน้ำ
- แนวทางการจัดการ : ปลูกข้าว ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไว้ 3 - 4 สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย 4 - 6 กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมื่ออายุ 50 - 70 วัน ปล่อยทิ้งไว้ 1 - 2 สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ 35 - 40 วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้

ในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือทำนา ครั้งที่ 2 หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 1 - 2 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชผักหรือไม้ผล ยกร่องกว้าง 6 - 8 เมตร คูน้ำกว้าง 1.0 - 1.5 เมตร ลึก 0.5 - 1.0 เมตร ร่องแปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 1 - 2 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด 50x50x50 ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 15 - 25 กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโตก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

<u>กลุ่มดินที่ 6</u>

- ชุดดิน : ชุดดินบางนารา (Ba) ชุดดินเชียงราย (Cr) ชุดดินสุไหงโกลก (Gk) ชุดดินแกลง (Kl) ชุดดินคลองขุด (Kut) ชุดดินมโนรมย์ (Mn) ชุดดินนครพนม (Nn) ชุดดินปากท่อ (Pth) ชุดดินพะวง (Paw) ชุดดินพัทลุง (Ptl) ชุดดินสตูล (Stu) ชุดดินท่าศาลา (Tsl) และชุดดินวังตง (Wat)
- ลักษณะเด่น : กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัดการระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเหลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ปัญหา : ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางพื้นที่ดินเป็นกรดจัดมาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ
- แนวทางการจัดการ : ปลูกข้าว ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไว้ 3 - 4 สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย 4-6 กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมื่ออายุ 50 - 70 วัน ปล่อยทิ้งไว้ 1-2 สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ 35 - 40 วัน ในพื้นที่ที่เป็นกรดจัดมาก ใช้วัสดุปูน 200-300 กิโลกรัม/ไร่ เพื่อเพิ่มความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารในดิน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือทำนาครั้งที่ 2 หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 1 - 2 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

  ปลูกพืชผักหรือไม้ผล ยกร่องกว้าง 6-8 เมตร คูน้ำกว้าง 1.0 - 1.5 เมตร ลึก 0.5 - 1.0 เมตร ร่องแปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 1 - 2 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด 50x50x50 ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 15 - 25 กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโตก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ย

อินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก ในพื้นที่ที่ดินเป็นกรดจัดมาก ใช้วัสดุปูน 200 - 300 กิโลกรัม/ไร่ หรือ 0.5 - 1.0 กิโลกรัม/หลุม เพื่อเพิ่มความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารในดิน พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มดินที่ 7

- ชุดดิน : ชุดดินเดิมบาง (Db) ชุดดินน่าน (Na) ชุดดินนครปฐม (Np) ชุดดินผักกาด (Pat) ชุดดินสุโขทัย (Skt) ชุดดินท่าตูม (Tt) ชุดดินอุตรดิตถ์ (Utt) และชุดดินระโนด (Ran)
- ลักษณะเด่น : กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกิริยาดินเป็นกลางถึงเป็นด่าง การระบายน้ำค่อนข้างเหลว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง
- ปัญหา : โครงสร้างแน่นทึบ ดินแห้งแข็ง ทำให้ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ
- แนวทางการจัดการ : ปลูกข้าว ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไว้ 3 - 4 สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านโสนอัฟริกันหรือโสนอินเดีย 4 - 6 กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบเมื่ออายุ 50 - 70 วัน ปล่อยทิ้งไว้ 1-2 สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ 35 - 40 วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือทำนา ครั้งที่ 2 หรือใช้ปลูกพืชไร่หรือพืชผักหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 1-2 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

  ปลูกพืชผักหรือไม้ผล ยกร่องกว้าง 6-8 เมตร คูน้ำกว้าง 1.0-1.5 เมตร ลึก 0.5 - 1.0 เมตร ร่องแปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 1 - 2 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด 50x50x50 ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 15 - 25 กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

กลุ่มดินที่ 15

- ชุดดิน : ชุดดินหล่มสัก (La) ชุดดินแม่สาย (Ms) และชุดดินแม่ทะ (Mta)
- ลักษณะเด่น : กลุ่มดินทรายแป้งลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ปฏิกิริยาดินเป็นกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเหลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง
- ปัญหา : หน้าดินแน่นทึบ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางพื้นที่ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำความเสียหายกับพืชที่ไม่ชอบน้ำ
- แนวทางการจัดการ : ปลูกข้าว ไถกลบตอซัง ปล่อยทิ้งไว้ 3 - 4 สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (โสนอัฟริกัน

หรือโสนอินเดีย 6-8 ตัน/ไร่ ไถกลบก่อนออกดอก 1-2 สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าหลังปักดำ 35 - 45 วัน การปักดำข้าวควรเพิ่มจำนวนต้นต่อกอให้มากขึ้น พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในช่วงที่ข้าวขาดน้ำหรือใช้ทำนาครั้งที่ 2 หรือปลูกพืชไร่ พืชผักหรือพืชตระกูลถั่วหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 2 - 3 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปลูกพืชไร่ พืชผัก หรือไม้ผล ยกร่องกว้าง 6 - 8 เมตร คูน้ำกว้าง 1.0 - 1.5 เมตร ลึก 0.5 - 1.0 เมตร มีคันดินอัดแน่นล้อมรอบ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 2 - 3 ตัน/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือขุดหลุมปลูกขนาด 50x50x50 ซม. พร้อมปรับปรุงหลุมปลูกด้วยอินทรียวัตถุ ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 25 - 50 กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมี หรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

<u>กลุ่มดินที่ 33</u>

- ชุดดิน : ชุดดินดงยางเอน (Don) ชุดดินกำแพงเพชร (Kp) ชุดดินกำแพงแสน (Ks) ชุดดินลำสนธิ (Ls) ชุดดินน้ำดุก (Nd) ชุดดินธาตุพนม (Tp) และชุดดินตะพานหิน (Tph)
- ลักษณะเด่น : กลุ่มดินทรายแป้งละเอียดหรือดินร่วนละเอียดลึกมากที่เกิดจากตะกอนแม่น้ำหรือตะกอนน้ำพารูปพัด ปฏิกิริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง
- ปัญหา : ขาดแคลนน้ำในระยะที่ฝนทิ้งช่วงนาน บางพื้นที่อาจพบชั้นดานแข็งที่เกิดจากการเกษตรกรรม
- แนวทางการจัดการ : ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสมและที่ความแตกต่างกันในแต่ละปี เพื่อทำลายชั้นดานและป้องกันการเกิดชั้นดาน จัดระบบการปลูกพืชหมุนเวียนให้มีการปลูกพืชบำรุงดินอยู่ด้วย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 2 - 3 ตัน/ไร่ หรือไถกลบ พืชปุ๋ยสด (หว่านเมล็ดถั่วพร้า 8 - 10 กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม 6 - 8 กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง 4 - 6 กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยไว้ 1 - 2 สัปดาห์) ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีวัสดุคลุมดิน หรือทำแนวรั้วหญ้าแฝก มีการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก เพื่อรักษาความสามารถในการผลิตของดินไว้ไม่ให้เสื่อมโทรมลง พัฒนาแหล่งน้ำ และจัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

  ปลูกไม้ผล ขุดหลุมปลูกขนาด 50x50x50 ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 20 - 35 กิโลกรัม/หลุม มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชแซม ทำแนวรั้วหรือฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต

ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูก เพื่อรักษาความสามารถในผลิตของดินไว้ไม่ให้เสื่อมโทรมลงพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบการให้น้ำในพื้นที่ปลูก

<u>กลุ่มดินที่ 38</u>

- ชุดดิน : ชุดดินเชียงใหม่ (Cm) ชุดดินชุมพลบุรี (Chp) ชุดดินดอนเจดีย์ (Dc) ชุดดินไทรงาม (Sg) และชุดดินท่าม่วง (Tm)
- ลักษณะเด่น : กลุ่มดินร่วนหยาบลึกมากที่เกิดจากตะกอนริมแม่น้ำ มีปฏิกิริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลางการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง
- ปัญหา : เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ขาดแคลนน้ำในระยะที่ฝนทิ้งช่วงนาน บางพื้นที่อาจมีน้ำท่วมขัง หรือไหลบ่าท่วมขังอย่างฉับพลันในระยะที่มีฝนตกหนัก
- แนวทางการจัดการ : ปลูกพืชไร่หรือพืชผัก จัดระบบการปลูกพืชหมุนเวียนให้มีการปลูกพืชบำรุงดินอยู่ด้วย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 2 - 3 ตัน/ไร่ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด (หว่านเมล็ดถั่วพร้า 8 - 10 กิโลกรัม/ไร่ เมล็ดถั่วพุ่ม 6 - 8 กิโลกรัม/ไร่ หรือปอเทือง 4 - 6 กิโลกรัม/ไร่ ไถกลบระยะออกดอก ปล่อยไว้ 1 - 2 สัปดาห์) ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ มีวัสดุคลุมดิน ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น มีการใช้ปุ๋ยเคมีตามชนิดพืชที่ปลูก เพื่อรักษาความสามารถในการผลิตของดินไว้ไม่ให้เสื่อมโทรมลง จัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

  ปลูกไม้ผล เลือกพื้นที่ที่ไม่เสี่ยงต่อการท่วมขังของน้ำ ขุดหลุมปลูกขนาด 50x50x50 ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก 20 - 35 กิโลกรัม/หลุม มีวัสดุคลุมดิน ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชแซม ทำแนวรั้วหรือทำฐานหญ้าแฝกเฉพาะต้น ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลังเก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตามชนิดพืชที่ปลูก จัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

3. สภาพภูมิอากาศ

3.1 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศมีลักษณะร้อนชื้น อากาศเปลี่ยนแปลงไปตามฤดู ซึ่งมี 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนและแห้งแล้ง แต่บางครั้งอาจมีอากาศเย็น บางครั้งเกิดพายุฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนทุกปี เรียกว่า “พายุฤดูร้อน” อากาศร้อน จะมีอุณหภูมิระหว่าง 35 – 39.9 องศาเซลเซียส ร้อนจัดมีอุณหภูมิประมาณ 40 องศาเซลเซียสขึ้นไป

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ฝนตกมากในช่วงเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม แต่อาจเกิด “ช่วงฝนทิ้ง” ซึ่งอาจนานประมาณ 1 – 2 สัปดาห์หรือบางปีอาจเกิดขึ้นรุนแรงและมีฝนน้อยนานนับเดือน ในเดือนสิงหาคม – เดือนตุลาคม บางตำบลจะเกิดอุทกภัย มีฝนตกเฉลี่ยประมาณ 900 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงกลางเดือนตุลาคม นานราว 1 - 2 สัปดาห์ เป็นช่วงเปลี่ยนฤดูจากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว อากาศแปรปรวนไม่แน่นอน อาจเริ่มมีอากาศเย็นหรืออาจยังมีฝนฟ้าคะนอง อากาศหนาวอุณหภูมิต่ำสุด ประมาณ 22 องศา

3.2 ฤดูกาล

เป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่	มีนาคม – เมษายน
ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่	พฤษภาคม – ตุลาคม
ฤดูหนาว	เริ่มตั้งแต่	พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์

3.3 ปริมาณน้ำฝน

อำเภอบางระกำ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,100 - 1,300 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดในปี 2560 จำนวน 1,620.80 มิลลิเมตร ตกชุกในช่วงเดือน มิถุนายน ของทุกปี มีปริมาณน้ำฝนที่ต่ำสุดในช่วงเดือน เมษายน และมีปริมาณน้ำฝนที่สูงสุดในเดือน มิถุนายน

3.4 อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

อำเภอบางระกำ .มีปริมาณอุณหภูมิเฉลี่ยปี 2568 โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 13 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 37 องศาเซลเซียส

4. เส้นทางการคมนาคม

4.1 เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล

อำเภอบางระกำ มีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทาง ถนนลาดยาง – เส้นทางหลวงหมายเลข 1293 และ 1303 เส้นทางไปจังหวัดสุโขทัย และการติดต่อระหว่างอำเภอ - จังหวัด ใช้ทางหลวงหมายเลข 1065 เป็นเส้นทางในเชื่อมต่อ ขนส่งผลผลิตทางการเกษตร

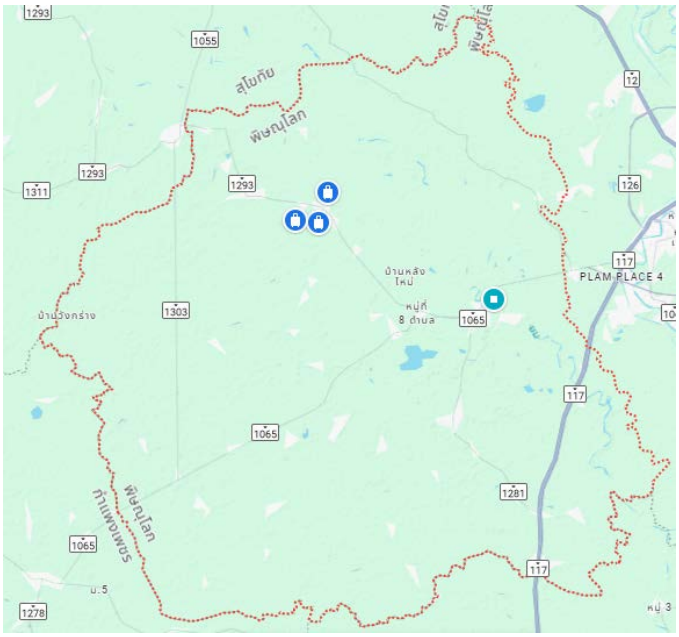

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงแผนที่เส้นทางคมมานาคม
(ที่มา Google Maps, พ.ศ. 2567)

4.2 ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างภาค/จังหวัด/อำเภอ

การคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้สะดวก คือ

มีสายเดินรถประจำทางระหว่างอำเภอ/จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร

ทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

-ทางหลวงหมายเลข 1303 เส้นทางระหว่างตำบลคุยม่วง ถึงตำบลหนองกุลา ระยะทาง 20 กิโลเมตร

-ทางหลวงหมายเลข 1065 เส้นทางระหว่างตำบลท่านางงาม ถึงตำบลหนองกุลา ระยะทาง 55 กิโลเมตร

5. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

อำเภอบางระกำ เป็นพื้นที่ ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ๆ หลายแห่ง ดังนี้

5.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง และบึง

แม่น้ำยมนี้มีต้นน้ำอยู่ในท้องที่จังหวัดเชียงราย คือ เกิดจากเขาขุนยวม ในอำเภอปง จังหวัดเชียงราย ไหลลงทางทิศใต้ เข้าเขตจังหวัดแพร่ และเข้าสู่เขตจังหวัดสุโขทัย ผ่านอำเภอศรีสัชชนาลัย, อำเภอสวรรคโลก, อำเภอศรีสำโรง, อำเภอเมืองสุโขทัย, อำเภอกงไกรลาศ แล้วจึงเข้าเขตจังหวัดพิษณุโลกที่ตำบลชุมแสงสงคราม , ตำบลบางระกำ และตำบลวังอิทก เข้าเขตจังหวัดพิจิตร ผ่านอำเภอโพทะเล เข้าเขตจังหวัดนครสวรรค์ โดยไหลลงไปบรรจบกันกับแม่น้ำน่านที่ตำบลเกยชัย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ รวมแล้วแม่น้ำยมมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 550 กิโลเมตร ในส่วนที่ผ่านอำเภอบางระกำ มีความยาวประมาณ

60 กิโลเมตร แม่น้ำยม ถือว่าเป็นแหล่งสร้างอาชีพให้กับผู้อาศัยอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำเป็นอย่างมาก ได้แก่อาชีพการทำประมง และอาชีพการเกษตร

บึงระมาณ บึงขี้แร้ง บึงตะเครง 3 บึงสาธารณะเป็นแหล่งกักเก็บน้ำในโครงการบางระกำโมเดล **บึงตะเครง** เป็นแหล่งรองรับ และกักเก็บน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของอำเภอบางระกำ ให้ประโยชน์ในด้านการเกษตรกับชาวบ้านรอบบริเวณนั้นเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาโดยธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอ และมีตำนานความเป็นมาที่น่าศึกษาและค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง

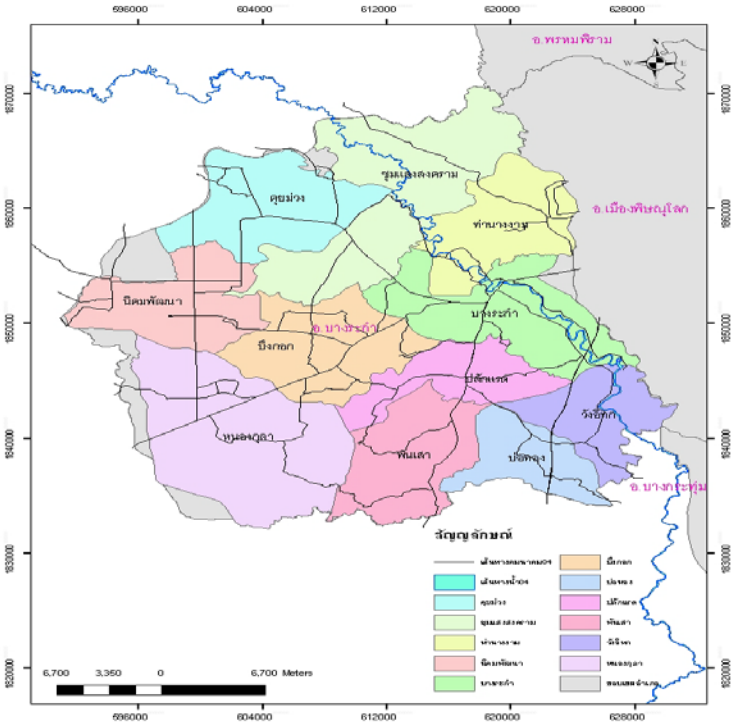

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคม และแหล่งน้ำ
(ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. 2567)

5.2 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ (โครงการชลประทาน)

พื้นที่ชลประทาน

มีโครงการชลประทานขนาดใหญ่อยู่ในพื้นที่ 2 โครงการ ได้แก่ โครงการส่งน้ำฯ ยมน่าน และโครงการส่งน้ำฯ พลายชุมพล

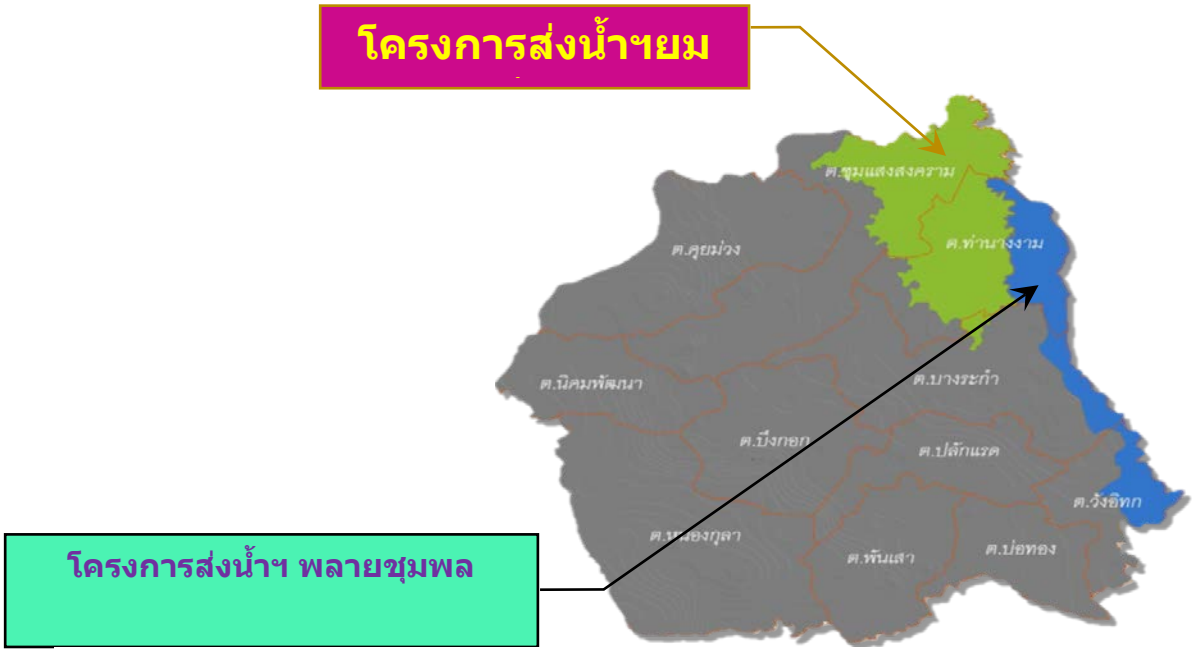

ภาพที่ 5 แผนที่แสดงพื้นที่ชลประทานอำเภอบางระกำ

(ที่มา กรมชลประทาน, พ.ศ. 2559)

6. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

6.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

<u>โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ</u>

1	**อาชีพหลัก**	**ด้านการเกษตร** โดยมีพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ ได้แก่ - ข้าวเจ้า - ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ - มันสำปะหลัง - อ้อยโรงงาน - ถั่วเหลือง - ถั่วลิสง - ยางพารา - ผลไม้ต่างๆ ได้แก่ มะม่วง กล้วย
2	**อาชีพเสริม**	**การผลิตสินค้า OTOP ประจำอำเภอ** - กล้วยตาก และผลิตภัณฑ์จากกล้วย - ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา

		- ผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร - เครื่องจักสานต่าง ๆ
3	**ธนาคาร/สถาบันการเงิน**	- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) - ธนาคารกรุงไทย - ธนาคารออมสิน

6.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดพิษณุโลก/ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ณ ราคาประจำปี ในปี พ.ศ. 2562. เท่ากับ 101,788 ล้านบาท

ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita GPP) ณ ราคาประจำปี ในปี พ.ศ. 2562 มีรายได้ต่อคนต่อปีเท่ากับ 113,593 บาท

6.3 จำนวนครัวเรือน

อำเภอบางระกำ. มี จำนวนครัวเรือน 14,207 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอนับถือศาสนาพุทธ

ครัวเรือนเกษตรกร

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร
บางระกำ	1,657
ปลักแรด	917
พันเสา	1,132
วังอิทก	923
บึงกอก	1,255
หนองกุลา	1,715
ชุมแสงสงคราม	1,721
นิคมพัฒนา	1,249
บ่อทอง	654
ท่านางงาม	1,546
คุยม่วง	1,438
รวม	**14,207**

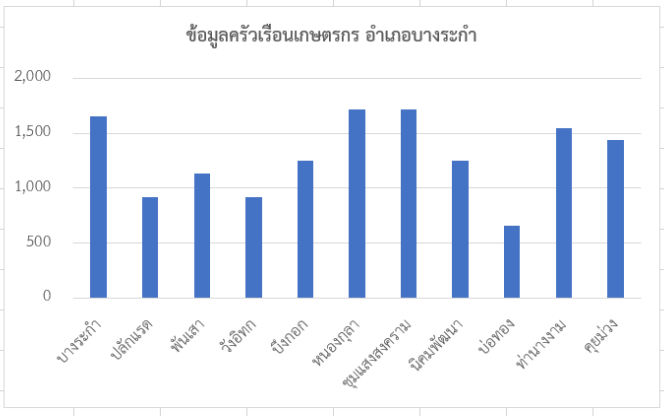

ภาพที่ 6 แผนที่แสดงข้อมูลครัวเรือน อำเภอบางระกำ

(ที่มา กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. 2567)

6.4 การศึกษา

อำเภอบางระกำ มีสถานศึกษา หรือโรงเรียนทั้งสิ้น 67.แห่ง โดยแบ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำนวน 63 โรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุลา 1 โรงเรียน และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39 จำนวน 3 โรงเรียน

6.5 การสาธารณสุข

1. สถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุข

1.1 สถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุขของรัฐ ประกอบด้วย

1.1.1 สถานบริการ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่

1) โรงพยาบาลชุมชน

2) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 1 แห่ง

3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 13 แห่ง

1.2 สถานบริการสาธารณสุขเอกชน ประกอบด้วย

1.2.1 คลินิกแพทย์

1.2.2 คลินิกพยาบาล

1.2.3 ร้านขายยาแผนปัจจุบัน

1.2.4 ร้านขายยาแผนโบราณ

1.3 บุคลากรทางการแพทย์

1.3.1 แพทย์

1.3.2 ทันตแพทย์

1.3.3 เภสัชกร

1.3.4 พยาบาล

1.3.5 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

1.3.6 อาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.)

6.6 ประเพณีและวัฒนธรรม

อำเภอบางระกำ เป็นที่อยู่ของประชาชนที่อพยพมาจากภาคต่าง ๆ หลายพื้นที่มาอยู่กันเป็นกลุ่มก้อน และได้ปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตามแบบบรรพบุรุษ เช่น ประเพณีการเสนเรือนของชาวไทยโซ่ง ส่วนใหญ่อพยพมาจากแถบจังหวัดราชบุรี นครปฐม ลพบุรี สุพรรณบุรี มาอยู่ในพื้นที่ตำบลบางระกำ ตำบลบ่อทอง ตำบลวังอิทก ตำบลพันเสา ประเพณีแห่บั้งไฟของชาวโคราชส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาอยู่ในพื้นที่ตำบลนิคมพัฒนา และตำบลหนองกุลา แต่การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปกับวัฒนธรรมไทยทั่วไป เช่น ประเพณีลอยกระทง สงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันเข้าพรรษา เป็นต้น

ของดีของอำเภอบางระกำ

• สุนัขบางแก้ว สุนัขสายพันธุ์ไทยแท้ ขนสองชั้น หางเป็นพวง ขนที่แผงคอคล้าย สิงโต ฉลาด ดุ และจงรักภักดีต่อผู้เป็นนาย ได้รับการจดทะเบียนเป็นสุนัขโลกจากคณะกรรมการสมาพันธ์สุนัขโลก (FCI)

• น้ำปลาปลาสร้อย น้ำปลาแท้ที่ผลิตจากปลาสร้อย

• วัดสุนทรประดิษฐ์ มีหลวงพ่อแขก พระเกจิอาจารย์ชื่อดัง ที่เป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนชาวบางระกำ

• วัดท่าโก มี หลวงพ่ออินทร์ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ประจำอำเภอบางระกำ

• วัดปลักแรด ตำบลปลักแรด มีรูปปั้นองค์หลวงพ่อทรัพย์ พรหมปัญญา เป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนชาวตำบลปลักแรด และตำบลใกล้เคียง

7. การใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 ตำบล มีพื้นที่ทั้งหมด 596,581 ไร่ มีจำนวนครัวเรือน 22,146 ครัวเรือน มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 523,355 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 87.77 ของพื้นที่ทั้งหมด พืชเศรษฐกิจหลักได้แก่ ข้าว พื้นที่ปลูก 408,886 ไร่ หรือร้อยละ 78.10 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด รองลงมาเป็นพื้นที่พืชไร่ 95,313 ไร่ ร้อยละ 18.20 ของพื้นที่อำเภอ โดยแบ่งออกเป็น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และพื้นที่ปลูกไม้ผล 13,530 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.60 ของพื้นที่อำเภอ

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการเพาะปลูกพืชอำเภอบางระกำ

ตำบล	ข้าว				ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์				มันสำปะหลังโรงงาน				อ้อยโรงงาน			
	ครัวเรือน		พื้นที่ปลูก	ผลผลิต	ครัวเรือน		พื้นที่ปลูก	ผลผลิต	ครัวเรือน		พื้นที่ปลูก	ผลผลิต	ครัวเรือน		พื้นที่ปลูก	ผลผลิต
	จำนวน	ร้อยละ	(ไร่)	(ตัน)	จำนวน	ร้อยละ	(ไร่)	(ตัน)	จำนวน	ร้อยละ	(ไร่)	(ตัน)	จำนวน	ร้อยละ	(ไร่)	(ตัน)
1. บางระกำ	1,012	9.29	26,040	15,624	36	0.33	381	419	34	0.31	338	1,014	104	0.96	2,592	38,880
2. ปลักแรด	505	4.64	11,163	6,698	6	0.06	74	81	9	0.08	31	93	203	1.86	4,128	61,920
3. พันเสา	705	6.48	19,438	11,663	0	0.00	0	0	1	0.01	10	30	87	0.80	2,045	30,675
4. วังอิทก	645	5.92	16,655	9,993	1	0.01	20	22	0	0.00	0	0	2	0.02	20	300
5. บึงกอก	613	5.63	13,853	8,312	18	0.17	173	190	9	0.08	145	435	262	2.41	7,246	108,690
6. หนองกุลา	641	5.89	9,656	5,794	27	0.25	189	208	3	0.03	12	36	331	3.04	7,553	113,295
7. ชุมแสงสงคราม	1,155	10.61	31,691	19,015	29	0.27	332	365	1	0.01	7	21	15	0.14	294	4,410
8. นิคมพัฒนา	695	6.38	12,710	7,626	224	2.06	2,386	2,625	7	0.06	73	219	130	1.19	3,246	48,690
9. บ่อทอง	357	3.28	10,950	6,570	0	0.00	0	0	1	0.01	30	90	6	0.06	142	2,130
10. ท่านางงาม	1,043	9.58	28,512	17,107	1	0.01	6	7	7	0.06	50	150	19	0.17	392	5,880
11. คุยม่วง	1,010	9.28	22,701	13,621	109	1.00	1,327	1,460	2	0.02	17	51	13	0.12	481	7,215
รวม	8,381	76.97	203,369	122,021	451	4.14	4,888	5,377	74	0.68	713	2,139	1,172	10.76	28,139	422,085

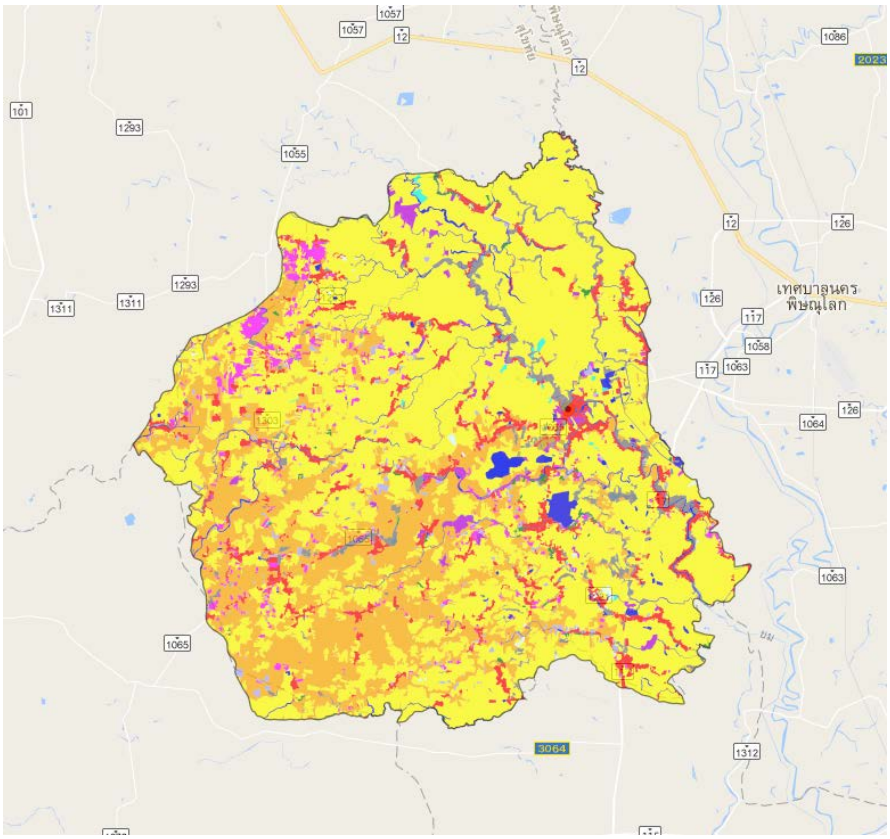

ภาพที่ 7 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินอำเภอบางระกำ

(ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. 2567)

8 ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ/พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

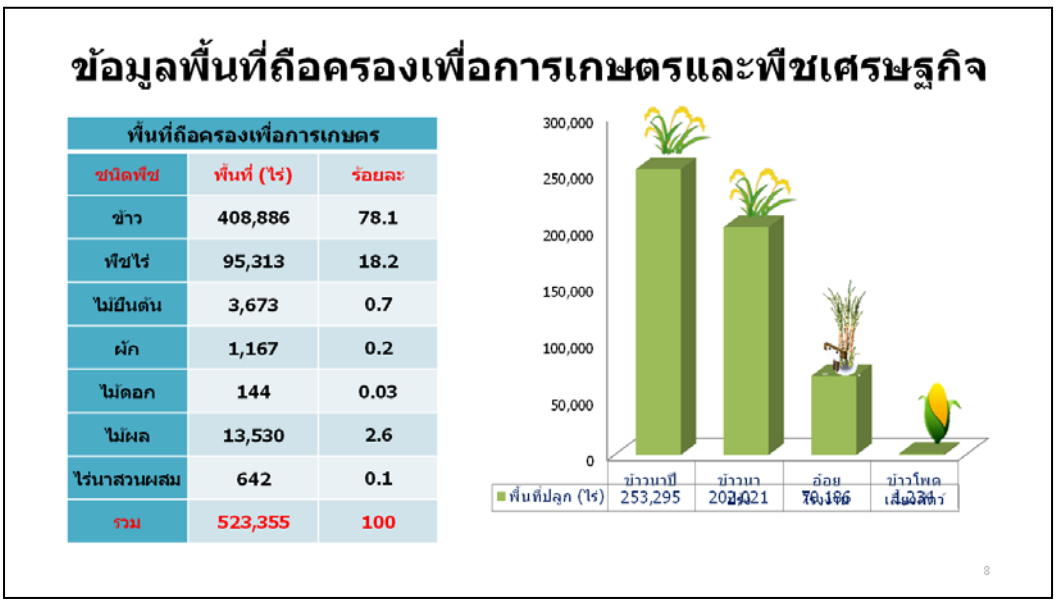

ภาพที่ 8 แผนที่แสดงข้อมูลพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรและพืชเศรษฐกิจ อำเภอบางระกำ

(ที่มา กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. 2567)

9. องค์กร และสถาบันต่างๆ

อำเภอบางระกำ มีกลุ่มสถาบันเกษตรกร กลุ่มอาชีพการเกษตร ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ หลายกลุ่ม ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชน 77 กลุ่ม กลุ่มอาชีพการเกษตร จำนวน 12 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 12 กลุ่ม และกลุ่มยุวเกษตรกร 15 กลุ่ม ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และศาสนสถาน (วัด) จำนวน 66 วัดดังนี้

<u>ศาสนสถาน (วัด)</u>

1. วัดเก้ารัง หมู่ที่ 9 บ้านเก้ารัง ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
2. วัดคลองวัดไร่ หมู่ที่ 4 บ้านคลองวัดไร่ ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
3. วัดคุยพยอม หมู่ที่ 6 บ้านยางแขวนอู่ ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
4. วัดตะโม่ หมู่ที่ 5 บ้านตะโม่ ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
5. วัดท่าโก หมู่ที่ 3 บ้านท่าโก ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
6. วัดบางระกำ หมู่ที่ 14 บ้านไร่กลาง ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
7. วัดโพธิ์ทอง หมู่ที่ 12 บ้านหนองเขาควาย ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
8. วัดราษฎร์บำเพ็ญ หมู่ที่ 2 บ้านวังเป็ด ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
9. วัดไร่ในดง หมู่ที่ 1 บ้านไร่ ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
10. วัดวังดาน หมู่ที่ 10 บ้านวังดาน ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
11. วัดสุนทรประดิษฐ์ หมู่ที่ 7 บ้านบางระกำ ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
12. วัดแหลมเจดีย์ หมู่ที่ 8 บ้านแหลมเจดีย์ ตำบลบางระกำ บางระกำ พิษณุโลก 65140
13. วัดดงโคกขาม หมู่ที่ 2 บ้านดงโคกขาม ตำบลปลักแรด บางระกำ พิษณุโลก 65140
14. วัดปลักแรด หมู่ที่ 5 บ้านปลักแรด ตำบลปลักแรด บางระกำ พิษณุโลก 65140
15. วัดหนองแขม หมู่ที่ 4 บ้านหนองแขม ตำบลปลักแรด บางระกำ พิษณุโลก 65140
16. วัดหล่ายโพธิ์ หมู่ที่ 7 บ้านหล่ายโพธิ์ ตำบลปลักแรด บางระกำ พิษณุโลก 65140
17. วัดพันเสา หมู่ที่ 3 บ้านพันเสา ตำบลพันเสา บางระกำ พิษณุโลก 65140
18. วัดโพธิ์งาม หมู่ที่ 1 บ้านหัวขัว ตำบลพันเสา บางระกำ พิษณุโลก 65140
19. วัดศิริชัยยาราม หมู่ที่ 7 บ้านแหลมมะค่า ตำบลพันเสา บางระกำ พิษณุโลก 65140
20. วัดหนองประดู่ หมู่ที่ 4 บ้านหนองประดู่ ตำบลพันเสา บางระกำ พิษณุโลก 65140
21. วัดใหม่ทรงธรรม หมู่ที่ 5 บ้านบอนแดง ตำบลพันเสา บางระกำ พิษณุโลก 65140
22. วัดกระทุ่มยอดน้ำ หมู่ที่ 2 บ้านกระทุ่มยอดน้ำ ตำบลวังอิทก บางระกำ พิษณุโลก 65140
23. วัดกรับพวง หมู่ที่ 1 บ้านกรับพวง ตำบลวังอิทก บางระกำ พิษณุโลก 65140
24. วัดกลางสุริยวงศ์ หมู่ที่ 5 บ้านวัดกลางสุริยวงศ์ ตำบลวังอิทก บางระกำ พิษณุโลก 65140
25. วัดวังอิทก หมู่ที่ 3 บ้านวังอิทก ตำบลวังอิทก บางระกำ พิษณุโลก 65140

26. วัดเกาะจันทร์ หมู่ที่ 3 บ้านเกาะจันทร์ ตำบลบึงกอก บางระกำ พิษณุโลก 65140
27. วัดคลองเตย หมู่ที่ 6 บ้านคลองเตย ตำบลบึงกอก บางระกำ พิษณุโลก 65140
28. วัดคุยมะตูม หมู่ที่ 4 บ้านคุยมะตูม ตำบลบึงกอก บางระกำ พิษณุโลก 65140
29. วัดนิคมผัง 1 หมู่ที่ 1 นิคมผัง 1 ตำบลบึงกอก บางระกำ พิษณุโลก 65140
30. วัดบึงกอก หมู่ที่ 1 บ้านบึงกอก ตำบลบึงกอก บางระกำ พิษณุโลก 65140
31. วัดปรือกระเทียม หมู่ที่ 2 บ้านปรือกระเทียม ตำบลบึงกอก บางระกำ พิษณุโลก 65140
32. วัดเสวยซุง หมู่ที่ 7 บ้านเสวยซุง ตำบลบึงกอก บางระกำ พิษณุโลก 65140
33. วัดหนองสระแก หมู่ที่ 8 บ้านประดา ตำบลบึงกอก บางระกำ พิษณุโลก 65140
34. วัดดงกวาง หมู่ที่ 3 บ้านดงกวาง ตำบลหนองกุลา บางระกำ พิษณุโลก 65140
35. วัดบึงจำกา หมู่ที่ 7 บ้านบึงจำกา ตำบลหนองกุลา บางระกำ พิษณุโลก 65140
36. วัดบึงบอน หมู่ที่ 6 บ้านบึงบอน ตำบลหนองกุลา บางระกำ พิษณุโลก 65140
37. วัดหนองกุลา หมู่ที่ 4 บ้านหนองกุลา ตำบลหนองกุลา บางระกำ พิษณุโลก 65140
38. วัดหนองนา หมู่ที่ 8 บ้านหนองนา ตำบลหนองกุลา บางระกำ พิษณุโลก 65140
39. วัดหนองหลวง หมู่ที่ 5 บ้านหนองหลวง ตำบลหนองกุลา บางระกำ พิษณุโลก 65140
40. วัดตะแบกงาม หมู่ที่ 9 บ้านตะแบกงาม ตำบลชุมแสงสงคราม บางระกำ พิษณุโลก 65240
41. วัดแตน หมู่ที่ 5 บ้านวัดแตน ตำบลชุมแสงสงคราม บางระกำ พิษณุโลก 65240
42. วัดพรหมเกษร หมู่ที่ 1 บ้านบางบ้า ตำบลชุมแสงสงคราม บางระกำ พิษณุโลก 65240
43. วัดแพงพวย หมู่ที่ 8 บ้านแพงพวย ตำบลชุมแสงสงคราม บางระกำ พิษณุโลก 65140
44. วัดวังแร่ หมู่ที่ 3 บ้านวังแร่ ตำบลชุมแสงสงคราม บางระกำ พิษณุโลก 65140
45. วัดหนองพะยอม หมู่ที่ 4 บ้านหนองพะยอม ตำบลชุมแสงสงคราม บางระกำ พิษณุโลก 65140
46. วัดหนองอ้อ หมู่ที่ 7 บ้านหนองอ้อ ตำบลชุมแสงสงคราม บางระกำ พิษณุโลก 65140
47. วัดห้วงกระได หมู่ที่ 6 บ้านห้วยกระได ตำบลชุมแสงสงคราม บางระกำ พิษณุโลก 65240
48. วัดทุ่งใหญ่ประชาสงเคราะห์ หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งใหญ่ ตำบลนิคมพัฒนา บางระกำ พิษณุโลก 65140
49. วัดทุ่งอ้ายโห้ หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งอ้ายโห้ ตำบลนิคมพัฒนา บางระกำ พิษณุโลก 65140
50. วัดนิคมผังสอง หมู่ที่ 2 บ้านใหม่เจริญผล ตำบลนิคมพัฒนา บางระกำ พิษณุโลก 65140
51. วัดนิคมผังสิบหก หมู่ที่ 5 บ้านนิคมพัฒนา ตำบลนิคมพัฒนา บางระกำ พิษณุโลก 65140
52. วัดบ้านใหม่เจริญธรรม หมู่ที่ 3 บ้านใหม่เจริญธรรม ตำบลนิคมพัฒนา บางระกำ พิษณุโลก 65140
53. วัดปากดง หมู่ที่ 2 บ้านใหม่เจริญผล ตำบลนิคมพัฒนา บางระกำ พิษณุโลก 65140
54. วัดคุยม่วง หมู่ที่ 1 บ้านคุยม่วง ตำบลคุยม่วง บางระกำ พิษณุโลก 65140
55. วัดดงหนองอ้อ หมู่ที่ 4 บ้านดง ตำบลคุยม่วง บางระกำ พิษณุโลก 65140
56. วัดหนองขานาง หมู่ที่ 6 บ้านหนองขานาง ตำบลคุยม่วง บางระกำ พิษณุโลก 65140
57. วัดกรุงกรัก หมู่ที่ 2 บ้านกรุงกรัก ตำบลท่านางงาม บางระกำ พิษณุโลก 65140
58. วัดแท่นนางงาม หมู่ที่ 10 บ้านแท่นนางงาม ตำบลท่านางงาม บางระกำ พิษณุโลก 65140
59. วัดบางแก้ว หมู่ที่ 3 บ้านบางแก้ว ตำบลท่านางงาม บางระกำ พิษณุโลก 65140

60. วัดโป่งหม้อข้าว หมู่ที่ 4 บ้านโป่งหม้อข้าว ตำบลท่านางงาม บางระกำ พิษณุโลก 65140
61. วัดย่านใหญ่ หมู่ที่ 8 บ้านย่านใหญ่ ตำบลท่านางงาม บางระกำ พิษณุโลก 65140
62. วัดหนองปลิง หมู่ที่ 7 บ้านหนองปลิง ตำบลท่านางงาม บางระกำ พิษณุโลก 65140
63. วัดกวางทอง หมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง บางระกำ พิษณุโลก 65140
64. วัดดงยาง หมู่ที่ 7 บ้านดงยาง ตำบลบ่อทอง บางระกำ พิษณุโลก 65140
65. วัดดอนอภัย หมู่ที่ 3 บ้านหนองตาเขียว ตำบลบ่อทอง บางระกำ พิษณุโลก 65140
66. วัดหนองนา หมู่ที่ 6 บ้านหนองนา ตำบลบ่อทอง บางระกำ พิษณุโลก 65140

****

บทที่ 2

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ

1. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์

1.1 เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

1) เกษตรกร

(1) ครัวเรือนเกษตรกร

อำเภอบางระกำมีครัวเรือนเกษตรกร จำนวน 10,946 ครัวเรือน โดยมีหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร อายุระหว่าง 56 – 65 ปี จำนวน 3,501 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.98 รองลงมาอายุระหว่าง 46 - 55 ปี จำนวน 2,885 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.36 อายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 2,339 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.37 อายุระหว่าง 36 - 45 ปี จำนวน 1,448 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.23 อายุระหว่าง 26 - 35 ปี จำนวน 707 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.46 และอายุระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 66 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ช่วงอายุ (ปี)	ครัวเรือน	ร้อยละ
65 ปีขึ้นไป	2,339	21.37
56 - 65 ปี	3,501	31.98
46 - 55 ปี	2,885	26.36
36 - 45 ปี	1,448	13.23
26 - 35 ปี	707	6.46
18 - 25 ปี	66	0.60
รวม	**10,946**	**100.00**

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

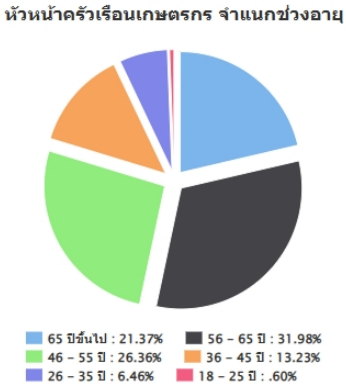

ภาพที่ 9 แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(2) ลักษณะการประกอบอาชีพ

อำเภอบางระกำ มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นหลัก จำนวน 10,604 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 96.88 และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง จำนวน 342 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.12 %

ตารางที่ 3 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	10,604.00	96.88
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	342.00	3.12

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

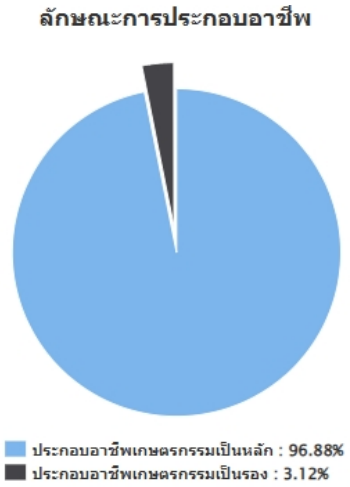

ภาพที่ 10 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(3) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรอำเภอบางระกำ ส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง จำนวน 7,336 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 52.13 รองลงมาคือเช่า จำนวน 6,571 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 46.70 และ อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี) จำนวน 165 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง	7,336	52.13
เช่า	6,571	46.70
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	165	1.17

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

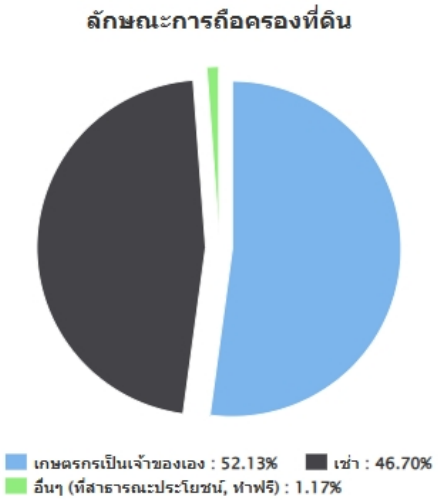

ภาพที่ 11 แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(4) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของเอง)

เกษตรกรอำเภอบางระกำ มีการถือครองที่ดินแบบโฉนด/น.ส.ทุกประเภท จำนวน 7,017 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 92.97 รองลงมาคือหนังสือรับรองของหน่วยงาน จำนวน 349 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.62 เอกสารสิทธิ์อื่นๆ จำนวน 180 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.38 และ ส.ป.ก. ทุกประเภท จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.03 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรองของหน่วยงาน	เอกสารสิทธิ์อื่นๆ	
7,017	2	349	180	7,336

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

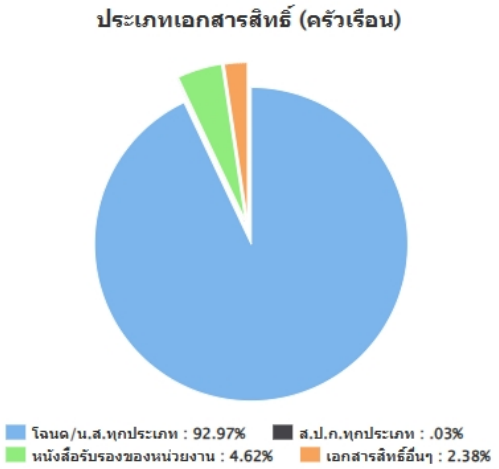

ภาพที่ 12 แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

2) องค์กรและสถาบันเกษตรกร

(1) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

อำเภอบางระกำ มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพ 12 กลุ่ม มีสมาชิก 780 ราย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 12 กลุ่ม สมาชิก 182 ราย กลุ่มยุวเกษตรกร 15 กลุ่ม สมาชิก 195 ราย วิสาหกิจชุมชน 77 แห่ง สมาชิก 1,479 ราย สหกรณ์จำนวน 3 แห่ง และกลุ่มเกษตรกร 1 กลุ่ม

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	กลุ่มส่งเสริม		กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
บางระกำ	1	120	1	16	1	15	8	245	1	-	-	-
ปลักแรด	1	50	1	15	1	15	4	73	-	-	-	-
พันเสา	1	25	1	15	2	40	7	63	-	-	-	-
วังอิทก	-	25	1	11	1	15	2	11	-	-	-	-
บึงกอก	1	90	1	40	1	15	11	211	-	-	-	-
หนองกุลา	1	100	1	32	2	15	6	111	1	-	-	-
ชุมแสงฯ	2	110	2	38	2	30	18	267	-	-	-	-
นิคมพัฒนา	1	105	1	-	1	30	10	178	-	-	-	-
บ่อทอง	1	45	1	-	1	15	3	62	-	-	-	-
ท่านางงาม	1	50	1	15	2	15	4	135	-	-	-	-
คุยม่วง	2	60	1	-	1	15	4	123	1	-	1	-
รวม	**12**	**780**	**12**	**182**	**15**	**195**	**77**	**1,479**	**3**	-	**1**	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

3) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

อำเภอบางระกำ มีแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) 1 ศูนย์ และศพก.เครือข่าย 16 ศูนย์ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 2 ศูนย์ ศูนย์จัดการดินและปุ๋ย 2 ศูนย์ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล 11 ศูนย์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 2 ศูนย์ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน 11 ศูนย์

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศดปช.	ศบกต.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฏิรูป	
บางระกำ		1			1				1
ปลักแรด		2			1				1
พันเสา		2			1				1
วังอิทก		1			1				1
บึงกอก		2			1		1		1
หนองกุลา		1			1				1
ชุมแสง		2	1	1	1				1
นิคมพัฒนา		2		1	1				1
บ่อทอง		1			1				1
ท่านางงาม	1		1		1				1
คุยม่วง		2			1				1
รวม	**1**	**16**	**2**	**2**	**11**		**1**		**11**

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

(1) อาสาสมัครเกษตร

อำเภอบางระกำ มีอาสาสมัครเกษตร จำนวน 142 คน โดยมีเกษตรหมู่บ้านจำนวนมากที่สุด จำนวน 142 ราย รองลงมาคือหมอดินอาสา 15 ราย ครูบัญชีอาสา 2 ราย และอาสาฝนหลวง 1 ราย ตามลำดับ อย่างไรก็ตามอาสาเกษตรบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่าหน้าที่

ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัครฝนหลวง	ครูบัญชีอาสา	ประมงอาสา	อาสาปศุสัตว์	หมอดินอาสา	เกษตรหมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจการเกษตร	อาสาสมัครปฏิรูปที่ดิน
บางระกำ					4	19			
ปลักแรด					1	10			
พันเสา	1				2	11			
วังอิทก					3	11			
บึงกอก		1				12			

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัครฝนหลวง	ครูบัญชีอาสา	ประมงอาสา	อาสาปศุสัตว์	หมอดินอาสา	เกษตรหมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจการเกษตร	อาสาสมัครปฏิรูปที่ดิน
หนองกุลา						22			
ชุมแสงสงคราม					2	11			
นิคมพัฒนา						13			
บ่อทอง					1	10			
ท่านางงาม		1			2	11			
คุยม่วง						12			
รวม	**1**	**2**			**15**	**142**			

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

(2) ปราชญ์ชาวบ้าน

อำเภอบางระกำมีปราชญ์ชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของปราชญ์แต่ละคน ซึ่งในอำเภอบางระกำ มีปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 1 คน

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	จำนวน (ราย)	ชื่อ – สกุล	ที่อยู่	องค์ความรู้ด้าน
หนองกุลา	1	นายทองปาน เผ่าโสภา	163 หมู่ที่ 14 ตำบลหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	เกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษและเกษตรผสมผสาน

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

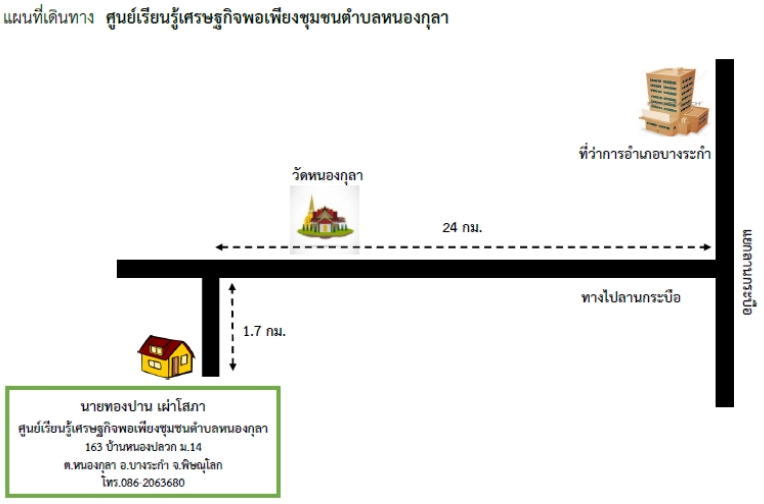

ภาพที่ 13 แสดงที่ตั้งศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(3) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ชื่อ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรตำบลท่านางงาม
ชื่อเกษตรกรต้นแบบ นายอนุสรณ์ จันทวงศ์
บ้านเลขที่ หมู่ที่ 4 ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
สถานการณ์ของพื้นที่ เป็นแหล่งความรู้ในการขยายพันธุ์หม่อน การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อน
แนวทางการพัฒนา เพิ่มผลผลิตหม่อน เพื่อการแปรรูป
จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ การขยายพันธุ์หม่อน

หลักสูตรเรียนรู้ :
1. เทคนิคการปลูกมัลเบอร์รี่ให้เก็บผลง่าย
2. เทคนิคการขยายพันธุ์มัลเบอร์รี่พันธุ์ต่างประเทศ
3. เทคนิคบำรุงต้นมัลเบอรร์รี่ให้มีลูกดก ผลใหญ่
4. การแปรรูปผลผลิตจากมัลเบอร์รี่

หลักสูตรบังคับ
1. เกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง
2. การจัดทำบัญชีฟาร์ม

หลักสูตรเสริม
1. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
2. การใช้ application ยุค 4.0

ศูนย์เครือข่าย จำนวน 16 ศูนย์

ตารางที่ 10 ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

แบบสรุปข้อมูล						
ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก						
ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภท/ กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์		ชื่อ - นามสกุล ประธานศูนย์	เบอร์โทรศัพท์ ประธานศูนย์ฯ
			หมู่	ตำบล		
1	ศพก.หลักอำเภอบางระกำ	หม่อน	4	ท่านางงาม	นายอนุสรณ์ จันทวงศ์	0946109933
2	ศพก.เครือข่ายตำบลบางระกำ	ไม้ดอก	4	บางระกำ	นางไพเราะ ต้นคำ	0846243513
3	ศพก.เครือข่ายตำบลพันเสา	ผัก	9	พันเสา	นางทิพวัลย์ กันจู	0862164469
4	ศพก.เครือข่ายตำบลพันเสา	ไม้ผล	7	พันเสา	นายวรวิทย์ สิงห์เรือง	0909708941
5	ศพก.เครือข่ายตำบลพันเสา	พืชไร่	2	พันเสา	นายชัยวารินทร์ เรืองคำ	0831617809
6	ศพก.เครือข่ายตำบลบ่อทอง	เกษตรผสมผสาน	2	บ่อทอง	นายวิรัช ทองดอนยอด	0800484457
7	ศพก.เครือข่ายตำบลบึงกอก	เลี้ยงสุกร	8	บึงกอก	นายชัยณรงค์ ชมภูนาค	0979243118
8	ศพก.เครือข่ายตำบลบึงกอก	เกษตรผสมผสาน	11	บึงกอก	นางเมธาพร คำเขียว	0801293982

แบบสรุปข้อมูล						
ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก						
ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภท/ กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์		ชื่อ - นามสกุล ประธานศูนย์	เบอร์โทรศัพท์ ประธานศูนย์ฯ
			หมู่	ตำบล		
9	ศพก.เครือข่ายตำบลปลักแรด	เกษตรผสมผสาน	10	ปลักแรด	นายวิทย์ แสงทิพย์	0947590296
10	ศพก.เครือข่ายตำบลปลักแรด	เกษตรผสมผสาน	6	ปลักแรด	นายศตวรรษ นอบเผือก	0826248711
11	ศพก.เครือข่ายตำบลคุยม่วง	เลี้ยงปลา	12	คุยม่วง	นายพยงค์ กลิ่นหอม	0619023469
12	ศพก.เครือข่ายตำบลคุยม่วง	เกษตรผสมผสาน	4	คุยม่วง	นายพรเทพ ดีจาก	0931365609
13	ศพก.เครือข่ายตำบลหนองกุลา	เกษตรผสมผสาน	15	หนองกุลา	นางวิไลลักษณ์ อยู่รักษา	0844902919
14	ศพก.เครือข่ายตำบลวังอิทก	ไม้ผล	4	วังอิทก	นายสุจินต์ พิมพ์วิจิตร	0860068037
15	ศพก.เครือข่ายตำบลชุมแสงฯ	แปรรูปปลา	8	ชุมแสงฯ	นางวาสนา ออมสิน	0894362874
16	ศพก.เครือข่ายตำบลนิคมพัฒนา	ข้าว	8	นิคมพัฒนา	นางพชรกมล เหลืองทอง	0861719801
17	ศพก.เครือข่ายตำบลนิคมพัฒนา	เกษตรผสมผสาน	8	นิคมพัฒนา	นางสาวชนัญชิดา บุญดี	0895630344

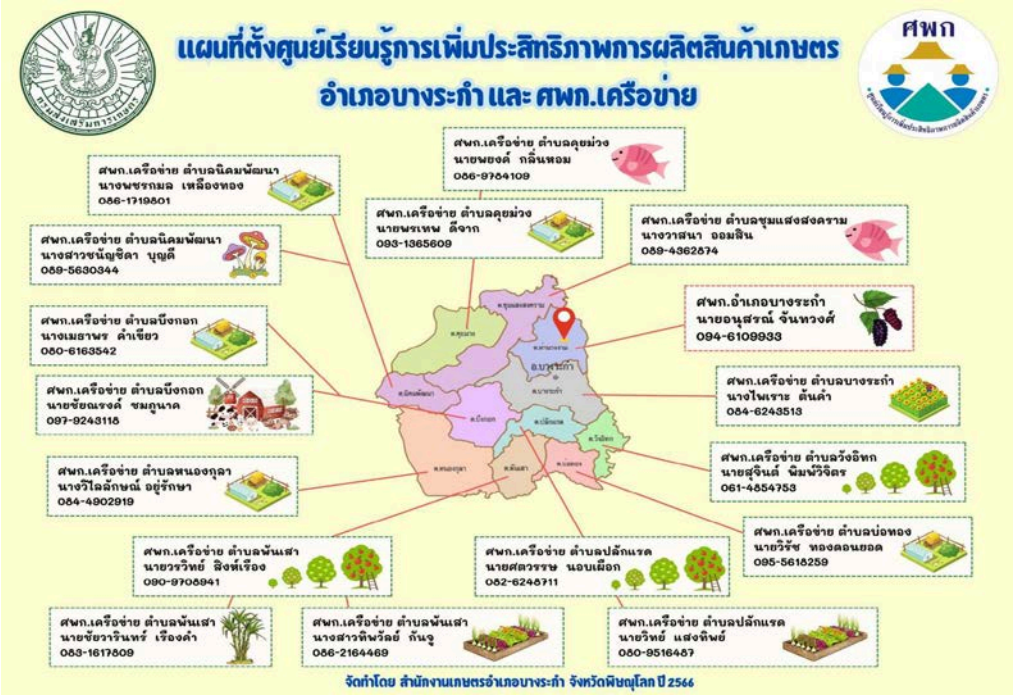

ภาพที่ 14 แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเครือข่ายอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(4) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

อำเภอบางระกำ มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน 10 กลุ่ม ได้แก่

ตารางที่ 11 แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ประธาน	เบอร์โทรศัพท์ประธาน
1	พันเสา	แปลงใหญ่ผัก ตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	ผัก	30	50	นางสาวรสรินทร์ พุทธภูมิพิทักษ์	0931326399
2	หนองกุลา	แปลงใหญ่ข้าวสมาชิกสหกรณ์การเกษตรนิคมฯบางระกำ จำกัด	ข้าว	230	6,173.25	นายจำลัด เพียพล	0819721670
3	ชุมแสงสงคราม	แปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองอ้อ หมู่ที่ 7 ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	ข้าว	33	783.50	นายนาวิน พุ่มนาค	0926549926
4	ท่านางงาม	แปลงใหญ่ข้าวบ้านย่านใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	ข้าว	51	1,176.25	นายประสิทธิ์ มะนาวหวาน	0869361561
5	บ่อทอง	แปลงใหญ่อ้อยวิสาหกิจชุมชนปลักเสาทอง ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	อ้อยโรงงาน	30	863	นายวิชัย แซ่ลอ	0898397097
6	หนองกุลา	แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สหกรณ์นิคมฯบางระกำ จำกัด	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	60	400	นางกำไร อิ่มใจ	0888122907
7	ชุมแสงสงคราม	แปลงใหญ่ปลาตะเพียนขาว ชุมแสงสงคราม	ปลาตะเพียนขาว	35	29.25	นางวาสนา ออมสิน	0894362874
8	พันเสา	แปลงใหญ่มันสำปะหลังบ้านพันเสา หมู่ที่ 2 ตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	มันสำปะหลัง	34	319	นายไกรรุ่ง เกิดปานทอง	0941502410
9	นิคมพัฒนา	แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บ้านทุ่งใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	32	510	นางธันยารัตน์ เจนไชย	0839907225
10	ชุมแสงสงคราม	แปลงใหญ่ปลาสลิดบางระกำ ชุมแสงสงคราม หมู่ที่ 6 ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	ปลาสลิด	38	39.50	นายประยูร คำสอน	0947791421

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

<u>แผนการผลิตรายกลุ่มของ แปลงใหญ่ข้าว อำเภอบางระกำ</u>

ที่อยู่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

กิจกรรม ข้าว

- เป้าหมายการดำเนินงานลดต้นทุนการผลิต จาก 3,000 บาท/ไร่ เป็น 2,500 บาท/ไร่ (-28.57%)
- เป้าหมายผลผลิต เพิ่มผลผลิต 750 กิโลกรัม/ไร่ เป็น 850 กิโลกรัม/ไร่ (+11.77%)
- เป้าหมายรายได้ 10,000 บาท/ไร่
- ประมาณการรายจ่าย 3,000 บาท/ไร่

กิจกรรมที่ต้องการพัฒนา

1. ลดต้นทุนการผลิตข้าว
2. เพิ่มผลผลิตข้าว
3. เพิ่มมูลค่าข้าว

ตารางที่ 12 แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

กิจกรรม	เดือน													
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้
1.เตรียมดิน			←	→									300	
2.เมล็ดพันธุ์			←	→									400	
3.หว่านข้าว				←	→								60	
4.ใส่ปุ๋ยเคมี					←	—	→						900	
5.ฉีดฮอร์โมนและสารเคมี					←	—	→						200	
6.ใช้สารป้องกันกำจัดวัชพืช					←	—	→						250	
7.ใช้สารป้องกันกำจัดโรค และแมลง					←	—	→						250	
8.ค่าเก็บเกี่ยว							←	→					500	
9. อื่นๆ			←	—	—	—	—	→					140	
10.จำหน่าย							←	→					-	10,000

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

<u>แผนการผลิตรายกลุ่มของ แปลงใหญ่อ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ</u>

ที่อยู่ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

กิจกรรม อ้อยโรงงาน

- เป้าหมายการดำเนินงานลดต้นทุนการผลิต จาก 4,000 บาท/ไร่ เป็น 3,800 บาท/ไร่ (-5%)
- เป้าหมายผลผลิต เพิ่มผลผลิต 10,000 กิโลกรัม/ไร่ เป็น 12,000 กิโลกรัม/ไร่ (+16.67%)
- เป้าหมายรายได้ 10,800 บาท/ไร่
- ประมาณการรายจ่าย 4,000 บาท/ไร่

กิจกรรมที่ต้องการพัฒนา

1. ลดต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงาน
2. เพิ่มผลผลิตอ้อยโรงงาน
3. เพิ่มมูลค่าอ้อยโรงงาน

ตารางที่ 13 แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่อ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

กิจกรรม	เดือน													
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้
1. การเตรียมดิน - ไถดะ - ไถแปร	←	→										←	 500 400	
2. พันธุ์			↔	↔	↔								1800	
3. ปลูก			↔	↔	↔								700	
4. ฉีดยาคุม			↔	↔	↔	→							450	
5. การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 (15-15-15)						↔	↔	↔	↔	↔	→		700	
6. กลบร่อง/พูนโคน						↔	→						300	
7. ฉีดยาคุม/ฆ่า							↔	→					450	
8. การกำจัดวัชพืช (ดายหญ้า)						↔	↔	↔	↔	↔	→		500	
9. ให้ปุ๋ยทางใบ						↔	↔	↔	↔	↔	→		-	
10. การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 (46-0-0)								↔	→				700	
11. ให้น้ำ (น้ำหยด)													564	
12. การเก็บเกี่ยว				↔	↔	→						←	2520	
13. สถานที่จำหน่าย (โรงงานน้ำตาล)	←	→	→									←	-	880
14. อ้อยปลูกใหม่													-	
15. อ้อยตอ													-	
รวมอ้อยปลูกใหม่													9,584	
รวมอ้อยตอ													7,784	-

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

1.2 ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร

1) ทรัพยากรดิน

อำเภอบางระกำมีดินในพื้นที่ราบลุ่ม จำนวน 418,473 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.13 รองลงมาคือ ดินในพื้นที่ดอนในเขตแห้ง จำนวน 158,526 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.18 และพื้นที่เบ็ดเตล็ดจำนวน 28,335 ไร่ คิดเป็นร้อย 4.68 ตามลำดับ

ตารางที่ 14 แสดงทรัพยากรดินอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2558)

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
ดินในพื้นที่ราบลุ่ม	418,473	69.13
ดินในพื้นที่ดอนในเขตดินแห้ง	158,526	26.18
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	28,335	4.68

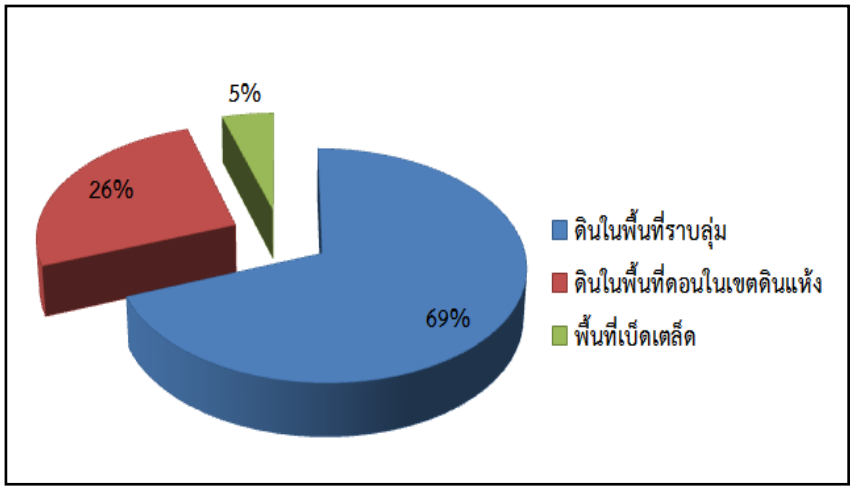

ภาพที่ 15 แสดงพื้นที่ทรัพยากรดินอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, 2558)

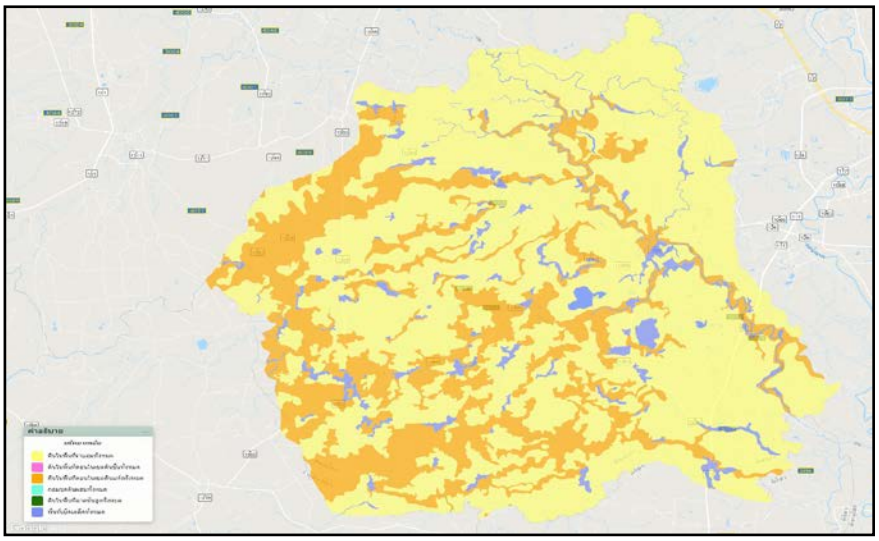

ภาพที่ 16 แสดงพื้นที่แสดงทรัพยากรดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, 2558)

2) ทรัพยากรน้ำ

อำเภอบางระกำ เป็นพื้นที่อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตรเป็นหลัก ประมาณ 90% ของพื้นที่ทั้งหมดนอกจากนี้ยังแหล่งน้ำอื่นๆ ที่ใช้ในการเกษตรดังนี้

- บ่อบาดาลอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งสิ้น 246 บ่อ แยกรายตำบลได้ดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนบ่อบาดาลอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	จำนวนบ่อบาดาล (บ่อ)
ตำบลคุยม่วง	5
ตำบลบางระกำ	67
ตำบลปลักแรด	12
ตำบลพันเสา	23
ตำบลวังอิทก	9
ตำบลบึงกอก	14
ตำบลหนองกุลา	17
ตำบลชุมแสงสงคราม	35
ตำบลนิคมพัฒนา	11
ตำบลบ่อทอง	20
ตำบลท่านางงาม	33
รวมทั้งหมด	**246**

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, 2558

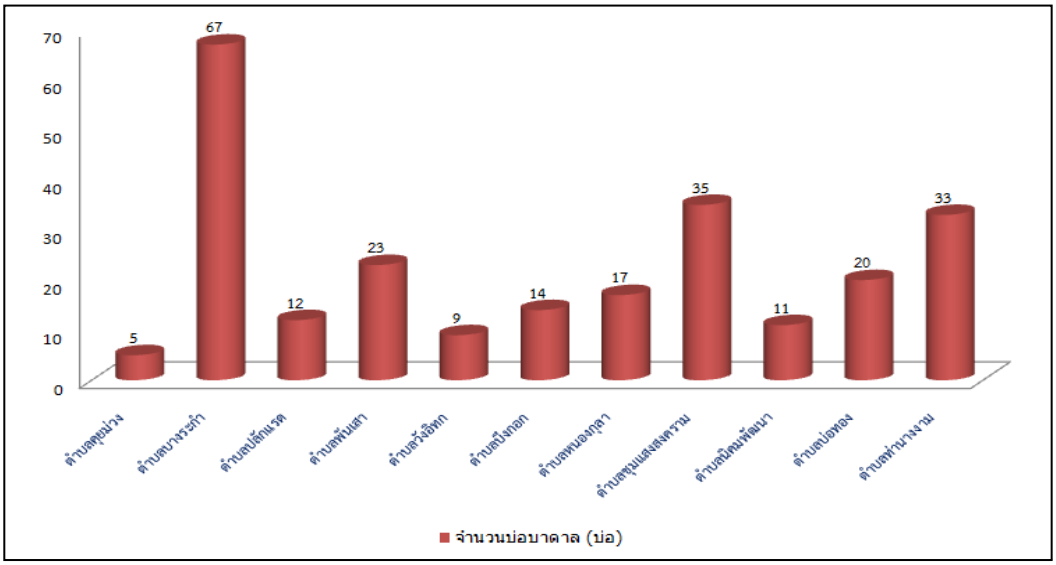

ภาพที่ 17 แสดงบ่อบาดาล อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, 2558)

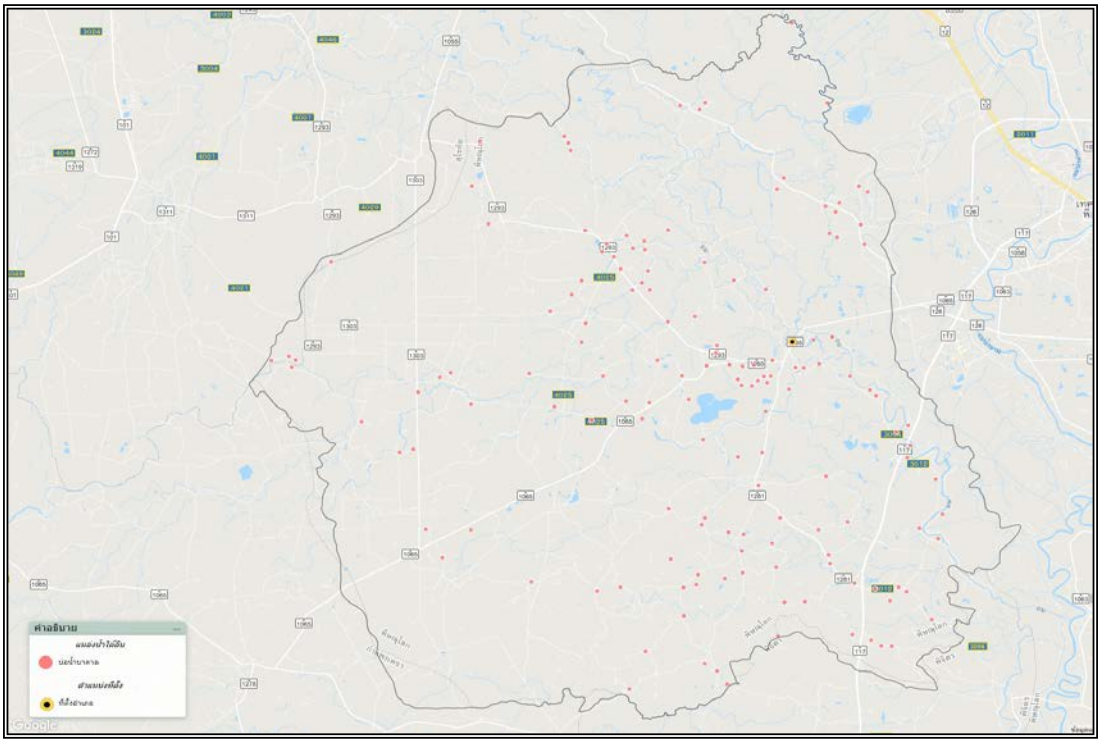

ภาพที่ 18 แสดงแหล่งน้ำใต้ดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
(ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, 2558)

แม่น้ำยมนี้มีต้นน้ำอยู่ในท้องที่จังหวัดเชียงราย คือ เกิดจากเขาขุนยวม ในอำเภอปง จังหวัดเชียงราย ไหลลงทางทิศใต้ เข้าเขตจังหวัดแพร่ และเข้าสู่เขตจังหวัดสุโขทัย ผ่านอำเภอศรีสัชชนาลัย, อำเภอสวรรคโลก, อำเภอศรีสำโรง, อำเภอเมืองสุโขทัย, อำเภอกงไกรลาศ แล้วจึงเข้าเขตจังหวัดพิษณุโลกที่ตำบลชุมแสงสงคราม, ตำบลบางระกำ และตำบลวังอิทก เข้าเขตจังหวัดพิจิตร ผ่านอำเภอโพทะเล เข้าเขตจังหวัดนครสวรรค์ โดยไหลลงไปบรรจบกันกับแม่น้ำน่านที่ตำบลเกยชัย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์รวมแล้วแม่น้ำยมมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 550 กิโลเมตร ในส่วนที่ผ่านอำเภอบางระกำ มีความยาวประมาณ 60 กิโลเมตร แม่น้ำยมถือว่าเป็นแหล่งสร้างอาชีพให้กับผู้อาศัยอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำเป็นอย่างมาก ได้แก่อาชีพการทำประมง และอาชีพการเกษตร บึงตะเครง เป็นแหล่งรองรับ และกักเก็บน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของอำเภอบางระกำ ให้ประโยชน์ในด้านการเกษตรกับชาวบ้านรอบบริเวณนั้นเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาโดยธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอ และมีตำนานความเป็นมาที่น่าศึกษาและค้นคว้าอย่างยิ่ง

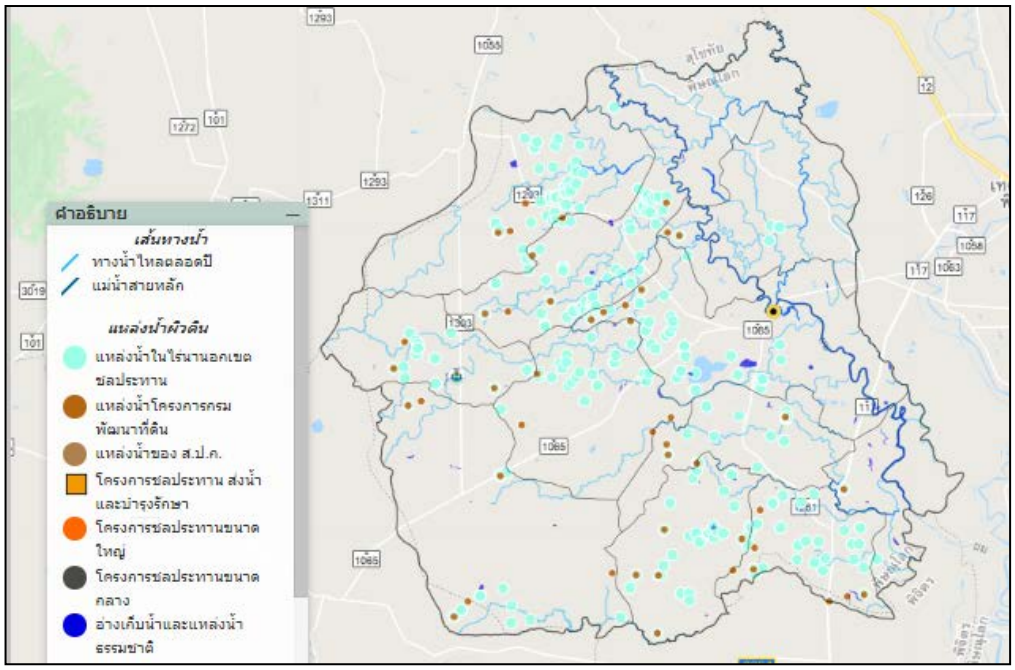

ภาพที่ 19 แสดงแหล่งน้ำผิวดิน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : กรมชลประทาน, 2559)

พื้นที่ชลประทาน

มีโครงการชลประทานขนาดใหญ่อยู่ในพื้นที่ 2 โครงการ ได้แก่

1. โครงการส่งน้ำฯ ยมน่าน
2. โครงการส่งน้ำฯ พลายชุมพล

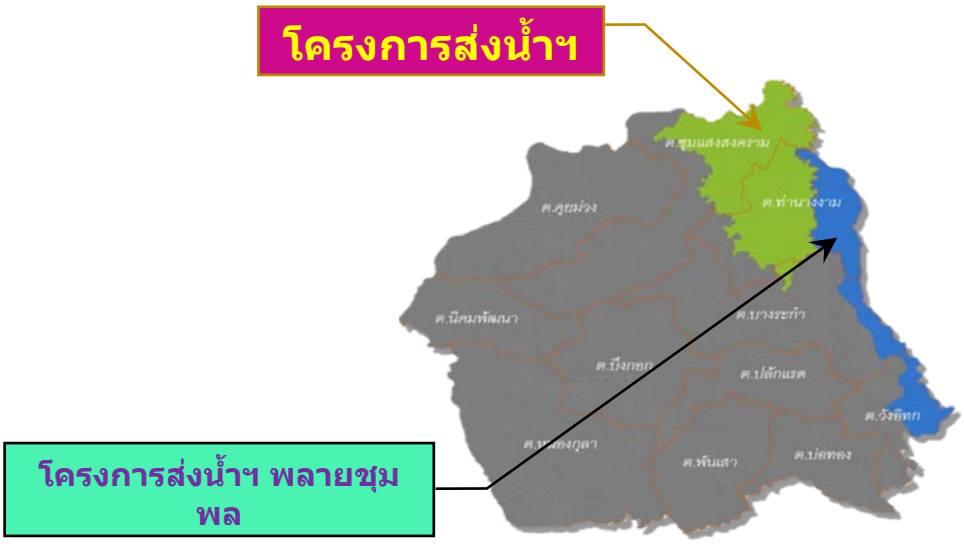

ภาพที่ 20 แผนที่แสดงพื้นที่ชลประทาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : กรมชลประทาน, 2559)

1.3 สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI

ชุมชนหนองกุลาก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2450 เป็นชุมชนที่สามารถปลูกแห้วนาได้ผลดีเนื่องจากมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม โดยชาวบ้านจะปลูกแห้วนาแบบอินทรีย์ไร้สารเคมี เพราะถ้าหากใช้สารเคมีแห้วนาจะไม่เจริญเติบโต ทั้งนี้ชุมชนหนองกุลามีการสืบทอดการใช้ประโยชน์จากแห้วนามาจากบรรพบุรุษ กล่าวคือ เมื่อหมดฤดูทำนา ชาวบ้านจะออกหาและขุดหัวแห้วนาตามพื้นที่ต่างๆเพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือน โดยการนำมารับประทานสดหรือนำมาต้มก่อนก็ได้ สำหรับลักษณะทางพฤษศาสตร์ของแห้วนาคือ เป็นวัชพืชประเภทกก เป็นพืชล้มลุก ลำต้นใต้ดินเป็นเหง้าหรือเป็นหัวที่สะสมอาหาร และมีไหลเล็กๆแตกออกไปสร้างหน่อใหม่ สามารถขึ้นได้เองตามธรรมชาติโดยแห้วนาที่ชาวบ้านขุดได้จะนำมาแปรรูป เป็นแป้งแห้วนาโดยวิธีการสกัดแป้งแห้วนาของชุมชนหนองกุลานั้นจะใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและเป็นการผลิตในระดับครัวเรือน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าแม้จะมีการปลูกแห้วนากันมากขึ้นแต่ ขั้นตอนการขุดแห้วนาของชาวบ้านยังคงใช้เสียมในการขุดเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถใช้เครื่องจักรได้นอกจากนี้ชาวบ้านที่ขุดแห้วนาในปัจจุบันมีจำนวนน้อยลง และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุรวมทั้งกระบวนการแปรรูปแห้วนาเป็นแป้งแห้วนายังขาดคนรุ่นใหม่มาสืบทอดภูมิปัญญาดังกล่าว

แห้วนาชุมชนหนองกุลาเป็นพืชที่มีประโยชน์ต่อการบริโภคของมนุษย์เป็นอย่างมาก สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำขนมและอาหารได้หลากหลายชนิด นอกจากนี้ แห้วนายังมีคุณสมบัติให้ฤทธิ์เย็นช่วยในการปรับสมดุล ของร่างกายและบำรุงผิวพรรณอีกด้วย สำหรับความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจของแห้วนา กล่าวได้ว่า แห้วนาเป็นพืชที่สามารถ สร้างรายได้ให้กับครอบครัวในช่วงที่ไม่สามารถทำนาปลูกข้าวได้เฉลี่ยปีละ 80,000 – 100,000 บาท ซึ่งถือเป็นอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้ดีกว่าการทำนา ทั้งนี้ แห้วนาเป็นพืชที่ปลูกง่ายโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ต้องให้น้ำตลอดเวลาเพียงแต่ต้องระวังวัชพืชไม่ให้ขึ้นเท่านั้น สำหรับการปลูกแห้วนาในพื้นที่ 1 ไร่จะใช้ต้นทุนค่อนข้างต่ำ คือ ประมาณ 1,000 บาทก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ประมาณ 200 กิโลกรัม และเมื่อนำมาแปรรูปเป็นแป้งแห้วนาก็สามารถจำหน่ายได้ในราคาสูง คือ กิโลกรัมละ 800 บาท ด้วยเหตุนี้ แห้วนาชุมชนหนองกุลาจึงเป็นพืชที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ต่อยอด พัฒนาและยกระดับนวัตกรรมอาหารภายในชุมชนได้ นอกจากนี้ แห้วนาชุมชนหนองกุลายังมีความสำคัญในเชิงภูมิศาสตร์อีกด้วย โดยขณะนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญากำลังจะพิจารณาผลักดัน **“แป้งแห้วนาชุมชนหนองกุลา”** ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่บ่งบอก ถึงคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้าที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าที่ขึ้นทะเบียนแล้วต่อไป

1.4 สินค้าเกษตรที่สำคัญ

1.4.1 ชนิดสินค้า ข้าว

1) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

(1) เขตความเหมาะสม

อำเภอบางระกำ มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าวทั้งหมด จำนวน 318,143.13 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่มีความเหมาะสมมาก (S1) จำนวน 295,015.80 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 92.73 และพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 23,127.33 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.27

ตารางที่ 16 แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)		
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมอำเภอบางระกำ	**295,015.80**	**23,127.33**	**318,143.13**
ตำบลคุยม่วง	35,251.50	4,750.80	40,002.30
ตำบลชุมแสงสงคราม	62,851.90	3,757.68	66,609.58
ตำบลท่านางงาม	43,444.10	880.95	44,325.05
ตำบลนิคมพัฒนา	11,266.20	1,922.16	13,188.36
ตำบลบ่อทอง	20,411.30	1,089.65	21,500.95
ตำบลบางระกำ	37,832.00	1,968.11	39,800.11
ตำบลบึงกอก	14,494.70	1,140.40	15,635.10
ตำบลปลักแรด	13,997.20	1,065.03	15,062.23
ตำบลพันเสา	19,205.10	3,762.35	22,967.45
ตำบลวังอิทก	22,364.40	468	22,832.40
ตำบลหนองกุลา	13,897.40	2,322.20	16,219.60

ที่มา: Agri-Map Online, 2567

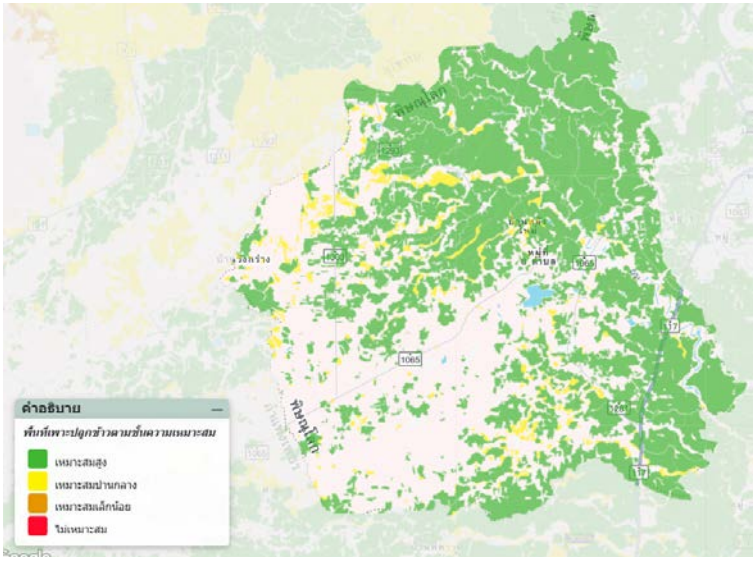

ภาพที่ 21 แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอบางระกำ (ที่มา : Agri-Map Online, 2567)

(2) พื้นที่ปลูกข้าว

อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 277,528 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในตำบลชุมแสงสงคราม จำนวน 42,625 ไร่ รองลงมาคือตำบลบางระกำ จำนวน 35,015 ไร่ และตำบลท่านางงาม จำนวน 31,881 ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ 17 ตารางแสดงปริมาณพื้นที่ปลูกข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล		พื้นที่ปลูก (ไร่)
1	บางระกำ	35,015.00
2	ท่านางงาม	31,881.00
3	คุยม่วง	28,296.00
4	ปลักแรด	15,702.00
5	พันเสา	24,195.00
6	วังอิทก	20,695.00
7	บึงกอก	24,623.00
8	หนองกุลา	22,001.00
9	ชุมแสงสงคราม	42,625.00
10	นิคมพัฒนา	17,849.00
11	บ่อทอง	14,646.00
	รวม	**277,528.00**

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

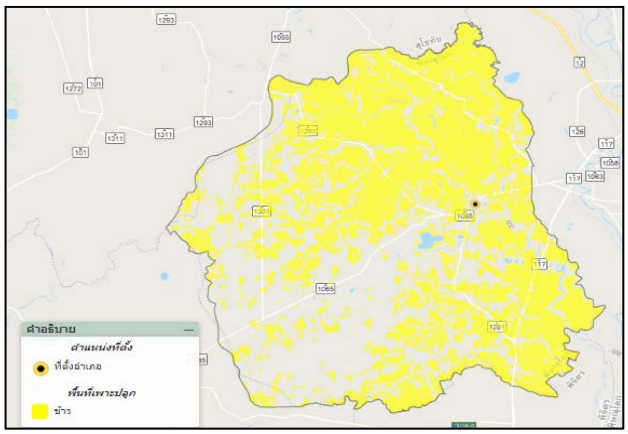

ภาพที่ 22 แผนที่แสดงพื้นที่ข้าว (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(3) พื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม

อำเภอบางระกำมีพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน 444,802.45 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S1) จำนวน 421,673.18 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 94.80 และพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 23,129.27 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.20

ตารางที่ 18 แสดงพื้นที่ปลูกข้าว ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)		
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมอำเภอบางระกำ	**421,673.18**	**23,129.27**	**444,802.45**
ตำบลคุยม่วง	41,648.18	4,750.80	46,398.98
ตำบลชุมแสงสงคราม	72,980	3,759.62	76,739.62
ตำบลท่านางงาม	50,205.98	880.95	51,086.93
ตำบลนิคมพัฒนา	20,694.06	1,922.16	22,616.22
ตำบลบ่อทอง	25,887.57	1,089.65	26,977.22
ตำบลบางระกำ	54,419.20	1,968.11	56,387.31
ตำบลบึงกอก	33,843.6	1,140.40	34,984
ตำบลปลักแรด	25,190	1,065.03	26,255.03
ตำบลพันเสา	27,420.27	3,762.35	31,182.62
ตำบลวังอิทก	24,552.52	468	25,020.52
ตำบลหนองกุลา	44,831.80	2,322.20	47,154

(ที่มา : Agri-Map Online, 2567)

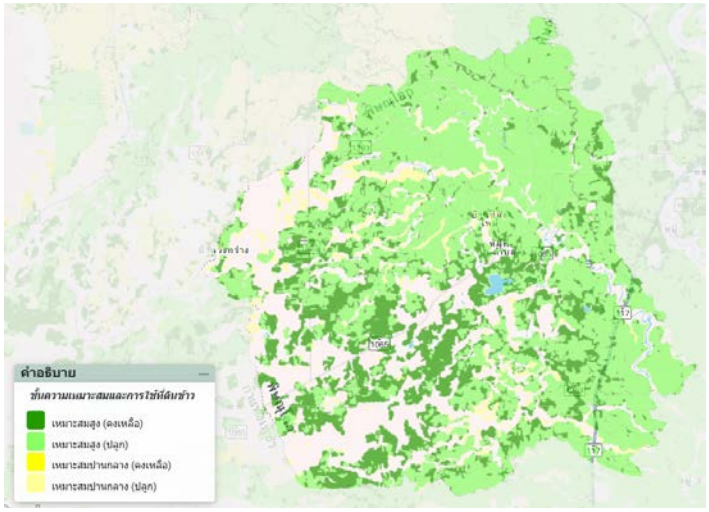

ภาพที่ 23 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ
(ที่มา : Agri-Map Online, 2567)

2) ปริมาณการผลิต

อำเภอบางระกำ มีพื้นที่การปลูกข้าว จำนวน 280,586 ไร่ 10,169 ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมากตำบลชุมแสงสงคราม จำนวน 40,254 ไร่ จำนวน 1,384 ครัวเรือน รองลงมาคือ ตำบลท่านางงาม จำนวน 32,022 ไร่ 1,242 ครัวเรือน และตำบลบางระกำ จำนวน 39,179 ไร่ 1,205 ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ 19 แสดงปริมาณการปลูกข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
บางระกำ	1,205	39,179	37,566	31,931.10	0.85
ท่านางงาม	1,242	32,022	31,831	27,056.35	0.85
คุยม่วง	1,136	28,676	27,737	22,189.60	0.80
ปลักแรด	609	15,347	15,327	12,261.60	0.80
พันเสา	864	23,979	23,979	20,382.15	0.85
วังอิทก	758	25,452	24,448	19,558.40	0.80
บึงกอก	934	24,086	24,009	19,207.20	0.80
หนองกุลา	1,191	21,853	21,853	16,389.75	0.75
ชุมแสงสงคราม	1,384	40,254	40,042	34,035.70	0.85
นิคมพัฒนา	829	16,360	16,360	12,270	0.75
บ่อทอง	493	13,378	13,356	10,684.80	0.80
รวม	**10,169**	**280,586**	**276,508**	**22,5966.65**	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

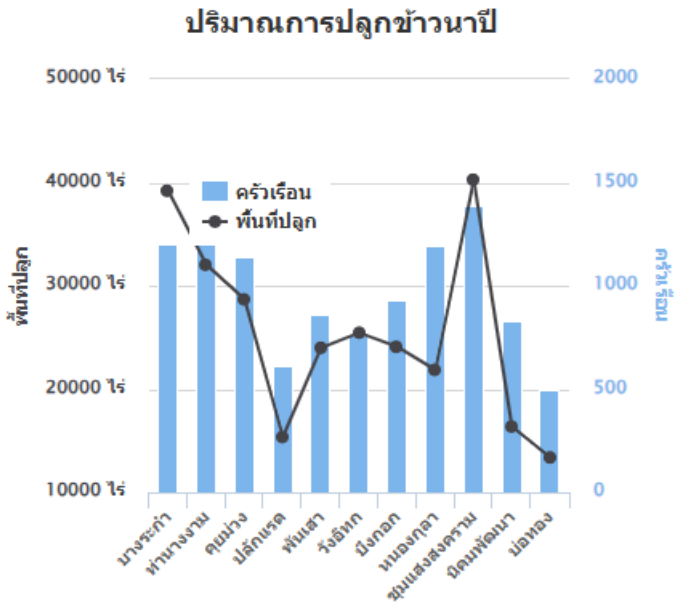

ภาพที่ 24 แสดงปริมาณพื้นที่ข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

3) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต

1) การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร

- เพื่อทดแทนแรงงงานภาคเกษตรและลดระยะเวลากิจกรรมในกระบวนการผลิต ได้แก่ รถไถเดินตาม, เครื่องสูบน้ำ, เครื่องเกี่ยวนวด เป็นต้น

2) การใช้ปัจจัยการผลิต

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน/ปุ๋ยสั่งตัด
- การใช้สารเคมีทางการเกษตรตามหลักเกษตรดีที่เหมาะสม
- ส่งเสริมการผลิตพืชปลอดภัยและได้มาตรฐาน

3) นวัตกรรม/เทคโนโลยี/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน
- การผลิตน้ำหมักชีวภาพ
- การส่งเสริมการผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์
- การจัดทำและพัฒนาแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต
- การตรวจค่าวิเคราะห์ดิน
- การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Line Facebook
- การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่
- การขึ้นทะเบียนเกษตรกรระบบดิจิทัล
- ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

4) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีการปลูกข้าว ดังนี้

ตารางที่ 20 แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าว ในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	พ.ค	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาปี	◆- - -◆			◆- - - -

6) สถานการณ์การตลาด/วิถีการตลาด

(1) วิถีการตลาด

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนำข้าวไปขายให้กับพ่อค้าตามท่าข้าว หรือตามโรงสีท้องถิ่นในราคาประกันตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

(2) แหล่งรับซื้อผลผลิต/โรงงานแปรรูป

อำเภอบางระกำ มีท่าข้าว/โรงสี จำนวน 4 แห่ง

7) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่

อำเภอบางระกำ มีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ต้นแบบด้านข้าว จำนวน 1 ราย

องค์ความรู้ทักษะความชำนาญ

เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญ องค์ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ 22 แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตข้าว อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ที่	ชื่อ – สกุล	หมู่	ตำบล	อำเภอ	ปีที่เป็น	สาขา
1	นายพล ศรีสุข	17	หนองกุลา	บางระกำ	2565	ข้าว

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

1.4.2 ชนิดสินค้า อ้อยโรงงาน

1) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

(1) เขตความเหมาะสม

อำเภอบางระกำมีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกอ้อยโรงงานทั้งหมดจำนวน 170,028.43 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S1) จำนวน 1,758.14 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.03 พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 168,213.58 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 98.93 และพื้นที่ไม่เหมาะสม จำนวน 56.71 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.03

ตารางที่ 23 แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (ไร่)			
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมอำเภอบางระกำ	**1,758.14**	**168,213.58**	**56.71**	**170,028.43**
ตำบลคุยม่วง		6,482.91		6,482.91
ตำบลชุมแสงสงคราม	100.53	6,299.20	0.02	6,399.75
ตำบลท่านางงาม	1,179.96	576.73		1,756.69
ตำบลนิคมพัฒนา		16,499.10		16,499.10
ตำบลบ่อทอง		3,603.66		3,603.66
ตำบลบางระกำ	454.68	9,403.28		9,857.96
ตำบลบึงกอก		28,234	56.15	28,290.15
ตำบลปลักแรด		11,387	0.01	11,387.01
ตำบลพันเสา		17,215.10		17,215.10
ตำบลวังอิทก	22.97	398.70	0.52	422.19
ตำบลหนองกุลา		68,113.90	0.01	68,113.91

ที่มา: Agri-Map Online, 2567

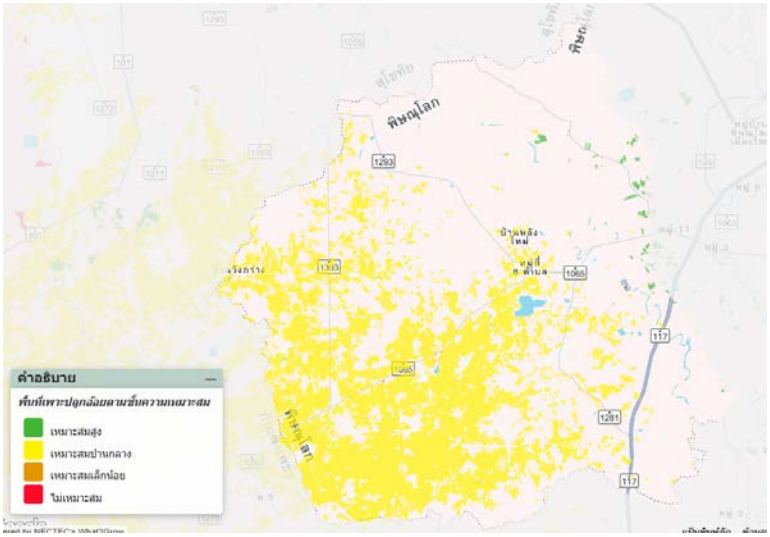

ภาพที่ 25 แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ (ที่มา : Agri-Map Online, 2567)

(2) พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน

อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน จำนวน 30,332 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดคือ ตำบลบึงกอก จำนวน 9,247 ไร่ รองลงมาคือตำบลหนองกุลา จำนวน 6,674 ไร่ และตำบลปลักแรด จำนวน 4,769 ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ 24 แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	พื้นที่ปลูก (ไร่)
บางระกำ	2,542
ปลักแรด	4,769
พันเสา	1,882
วังอิทก	98
บึงกอก	9,247
หนองกุลา	6,674
ชุมแสงสงคราม	236
นิคมพัฒนา	3,343
บ่อทอง	658
ท่านางงาม	242
คุยม่วง	641
รวมทั้งหมด	**30,332**

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2566

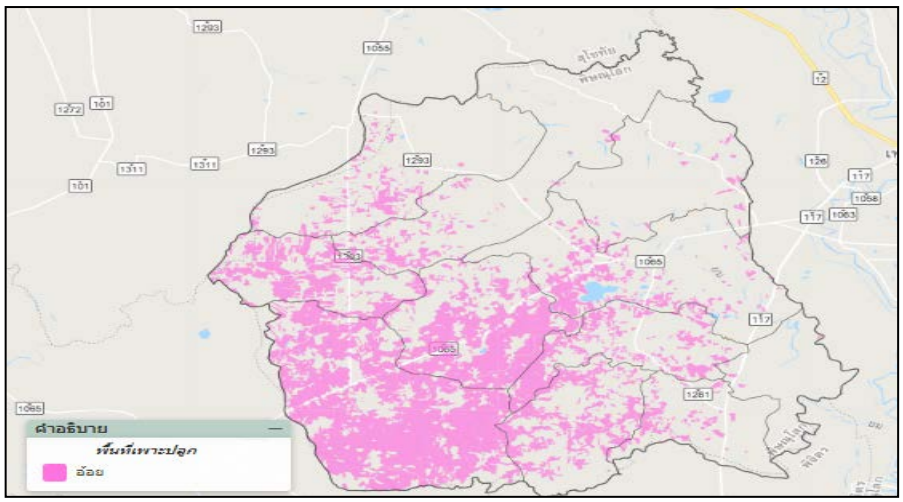

ภาพที่ 26 แผนที่แสดงพื้นที่อ้อยโรงงาน (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบางระกำ
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

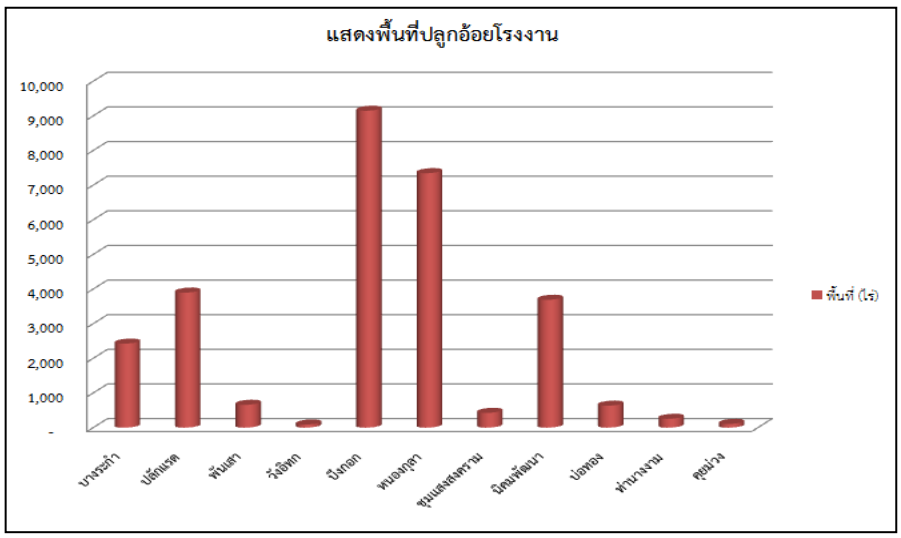

ภาพที่ 27 แสดงพื้นที่อ้อยโรงงาน (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(3) พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานตามระดับชั้นความเหมาะสม

อำเภอบางระกำมีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน 323,626.09 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S1) จำนวน 8,858.85 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.73 และพื้นที่เหมาะปานกลาง (S2) จำนวน 314,767.24 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.26

ตารางที่ 25 แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน (ไร่)		
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมอำเภอบางระกำ	**8,858.85**	**314,767.24**	**323,626.09**
ตำบลคุยม่วง		30,402.52	30,402.52
ตำบลชุมแสงสงคราม	100.54	28,650	28,750.54
ตำบลท่านางงาม	6,560.10	4,078.99	10,639.09
ตำบลนิคมพัฒนา		29,656.30	29,656.30
ตำบลบ่อทอง		11,544.71	11,544.71
ตำบลบางระกำ	455.81	29,414.48	29,870.30
ตำบลบึงกอก		39,702.20	39,702.20
ตำบลปลักแรด		22,129	22,129
ตำบลพันเสา		28,258.30	28,258.30
ตำบลวังอิทก	1,742.39	4,960.74	6,703.14
ตำบลหนองกุลา		85,970	85,970

(ที่มา : Agri-Map Online, 2567)

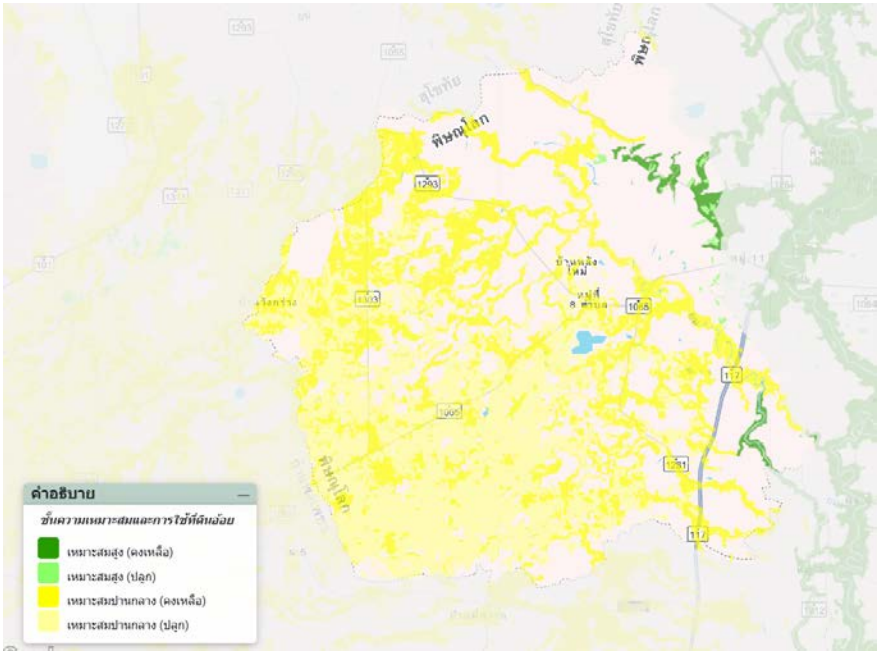

ภาพที่ 28 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ

(ที่มา : Agri-Map Online, 2567)

2) ปริมาณการผลิต

อำเภอบางระกำ มีพื้นที่การปลูกอ้อยโรงงาน จำนวน 12,935 ไร่ 554 ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมากตำบลบึงกอก จำนวน 3,498 ไร่ จำนวน 122 ครัวเรือน รองลงมาคือ ตำบลหนองกุลา จำนวน 3,386 ไร่ 165 ครัวเรือน และตำบลพันเสา จำนวน 1,516 ไร่ 55 ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ 26 แสดงปริมาณการปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
บางระกำ	62	1,300	1,300	10,400	8
ท่านางงาม	4	39	39	312	8
คุยม่วง	10	332	332	3,320	10
ปลักแรด	66	1,136	1,136	10,224	9
พันเสา	55	1,516	1,516	15,160	10
วังอิทก	1	10	10	80	8
บึงกอก	122	3,498	3,498	34,980	10
หนองกุลา	165	3,386	3,386	33,860	10
ชุมแสงสงคราม	15	283	283	2,547	9
นิคมพัฒนา	55	1,214	1,214	10,926	9
บ่อทอง	9	221	221	1,768	8
รวม	**554**	**12,935**	**12,935**	**123,577**	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

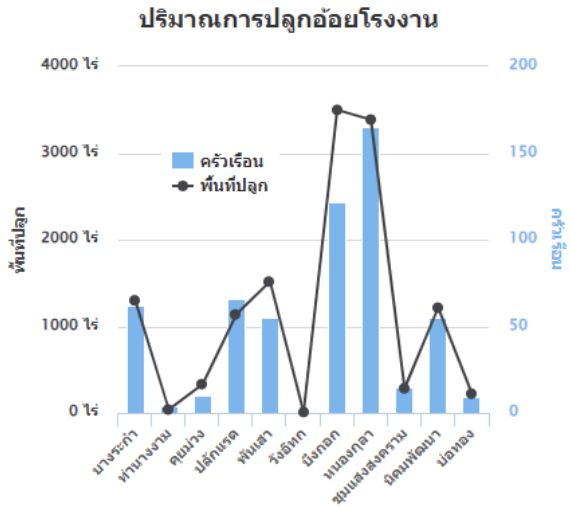

ภาพที่ 29 แสดงปริมาณพื้นที่อ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

3) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต

(1) การใช้อ้อยพันธุ์ดี เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ ขอนแก่น 3, ลำปาง 11, และอู่ทอง 15

(2) การเตรียมดิน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเตรียมดินโดย ไถดะ ไถแปร ไถชักร่องคู่ และใช้ระยะห่างระหว่างร่อง 1.3 เมตร

(3) การปลูกอ้อย เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูกอ้อยโดยใช้เครื่องจักรปลูก และใช้ลำอ้อยวางคู่

(4) ระบบการให้น้ำในแปลงอ้อย ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการผลิตอ้อย และให้น้ำระบบลาดร่องอ้อย

(5) การดูแลรักษา เกษตรกรกำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคนและสารเคมี มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชก่อนงอกควบคู่ไปพร้อมกับการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชหลังงอก

(6) การใส่ปุ๋ย เกษตรกรใส่ปุ๋ยโดยใช้แรงงานคนในการใส่ปุ๋ยเคมี และใส่ปุ๋ยเคมี จำนวน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เมื่ออ้อยอายุ 1 เดือนครึ่ง ครั้งที่ 2 อ้อยอายุเดือน 3-4 เดือน โดยใช้สูตร 15-15-15 ในอัตรา 50 กก./ไร่ และใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 ในอัตรา 30 กก./ไร่

(7) การเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวอ้อยโดยใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยวเป็นส่วนใหญ่ ใช้รถคีบอ้อยในการขึ้นอ้อย โดยส่วนใหญ่ตัดอ้อยไฟไหม้มากกว่าตัดอ้อยสด และใช้รถบรรทุกสิบล้อในการบรรทุกอ้อยส่งโรงงาน

(8) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีการเผาใบอ้อยหลังจากตัดอ้อยสด ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชด้วยแรงงานคน มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชก่อนงอกควบคู่ไปพร้อมกับการ ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชหลังงอก และพรวนดินพูนโคนอ้อย

(9) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูอ้อย เกษตรกรมีการป้องกันกำจัดโรคใบขาว ส่วนแมลงศัตรูอ้อยเกษตรกรมีการป้องกันกำจัดหนอนกอระบาด

4) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอบางระกำ มีการปลูกอ้อยโรงงาน ฤดูกาลปลูกเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม ปลูกสูงสุดในเดือนพฤษภาคม การเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนธันวาคม ถึง เดือนเมษายน เก็บเกี่ยวสูงสุดในเดือนกุมภาพันธ์ มีการไว้ตอสูงสุด 4 ปี โดยมีปฏิทินการเพาะปลูกอ้อยโรงงานในอำเภอบางระกำดังนี้

ตารางที่ 27 แสดงปฏิทินการเพาะปลูกอ้อยโรงงานในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
อ้อยโรงงาน	◄·····►	▽	◄———►	◄———►	△							◄·····►

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

สัญลักษณ์ ◄———► ช่วงฤดูปลูก △ ปลูกสูงสุด

◄·····► ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

5) ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ 28 แสดงต้นทุนการผลิตอ้อยโรงงาน ปี 2567 อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

รายการ	**อ้อยโรงงาน (บาท)**
1. ค่าพันธุ์	1,000
2.ค่าเตรียมดิน	360
3. สารกำจัดวัชพืช	500
4. สารเคมีโรค/แมลง	-
5. ค่าปุ๋ยเคมี	1,000
6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	300
7. ค่าแรงงานปลูก	233
8. ค่าจ้างดูแลรักษา	-
9. ค่าเก็บเกี่ยว	2,055
10. ค่าขนส่ง	2,330
11.ค่าเช่าที่ดิน	2,000
รวมต้นทุน	**9,778**
ผลผลิตจำหน่าย	**12,50**
ราคาจำหน่าย	**1.1**
กำไร	**8,403**

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

6) สถานการณ์การตลาด/วิถีการตลาด

(1) วิถีการตลาด

เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เกษตรกรส่วนใหญ่ขายอ้อย เข้าสู่โรงงานผ่านหัวหน้าโควต้า ซึ่งหัวหน้าโควตาก็เป็นเกษตรกรรายใหญ่ที่มีแรงงาน เครื่องมืออุปกรณ์ การผลิตและการขนส่งเป็นของตนเอง และมีเกษตรกรบางส่วนขายอ้อยเข้าสู่โรงงานเอง ส่วนใหญ่จะขายอ้อยให้แก่ โรงงานน้ำตาล

(2) แหล่งรับซื้อผลผลิต/โรงงานแปรรูป

เกษตรจำหน่ายให้กับโรงงานน้ำตาลอำเภอบางกระทุ่ม และจังหวัดกำแพงเพชร

7) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่

อำเภอบางระกำ มีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ต้นแบบด้านอ้อยโรงงาน จำนวน 1 ราย ซึ่งเป็น Smart Farmer แปลงใหญ่

องค์ความรู้ทักษะความชำนาญ

เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญ องค์ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ 29 แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตอ้อยโรงงาน อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ที่	ชื่อ – สกุล	หมู่	ตำบล	อำเภอ	ปีที่เป็น	สาขา
1	นายวิชชากร เทียนขานุ	4	บ่อทอง	บางระกำ	2565	อ้อยโรงงาน

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

1.4.3 ชนิดสินค้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

(1) เขตความเหมาะสม

อำเภอบางระกำมีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดจำนวน 12,414.10 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 6,940.91 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 55.91 และพื้นที่ไม่เหมาะสม จำนวน 5,473.18 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.09

ตารางที่ 30 แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)		
	เหมาะสมปานกลาง (S2)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมอำเภอบางระกำ	**6,940.91**	**5,473.18**	**12,414.10**
ตำบลคุยม่วง	3,933.95	1,112.94	5,046.89
ตำบลชุมแสงสงคราม	620.75	1,154.37	1,775.12
ตำบลท่านางงาม	31.93	23.18	55.11
ตำบลนิคมพัฒนา	694.59	659.68	1,354.27
ตำบลบ่อทอง	45.09	624.26	669.35
ตำบลบางระกำ	385.14	253.16	638.30
ตำบลบึงกอก	83.66	377.75	461.41
ตำบลปลักแรด	71.11	186.24	257.35
ตำบลพันเสา	182.40	118.23	300.63
ตำบลวังอิทก	134.81	62.63	197.44
ตำบลหนองกุลา	757.49	900.74	1,658.23

ที่มา: Agri-Map Online, 2567

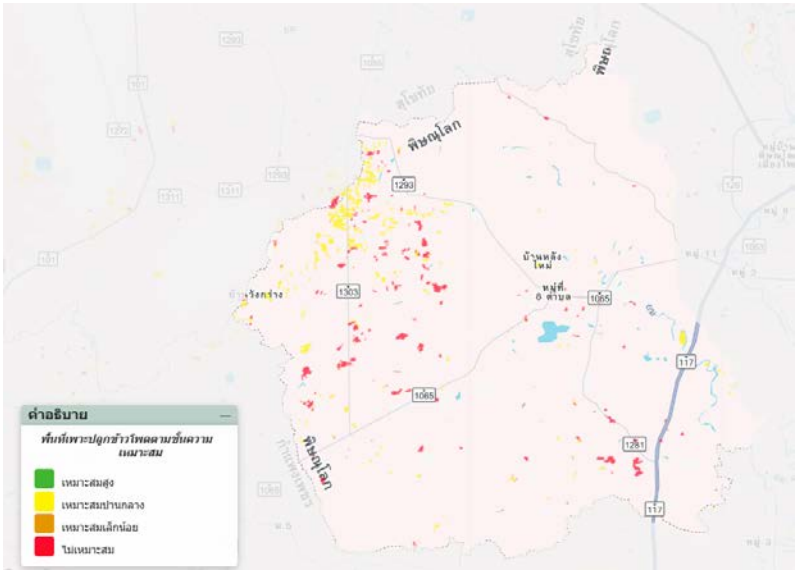

ภาพที่ 30 แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่มีศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ (ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(2) พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 12,153 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดคือ ตำบลคุยม่วง จำนวน 5,134 ไร่ รองลงมาคือตำบลนิคมพัฒนา จำนวน 4,280 ไร่ และตำบลหนองกุลา จำนวน 830 ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ 31 แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	พื้นที่ปลูก (ไร่)
บางระกำ	493.00
ท่านางงาม	30.00
คุยม่วง	5,134.00
ปลักแรด	115.00
พันเสา	61.00
วังอิทก	25.00
บึงกอก	585.00
หนองกุลา	830.00
ชุมแสงสงคราม	600.00
นิคมพัฒนา	4,280.00
รวม	**12,153.00**

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

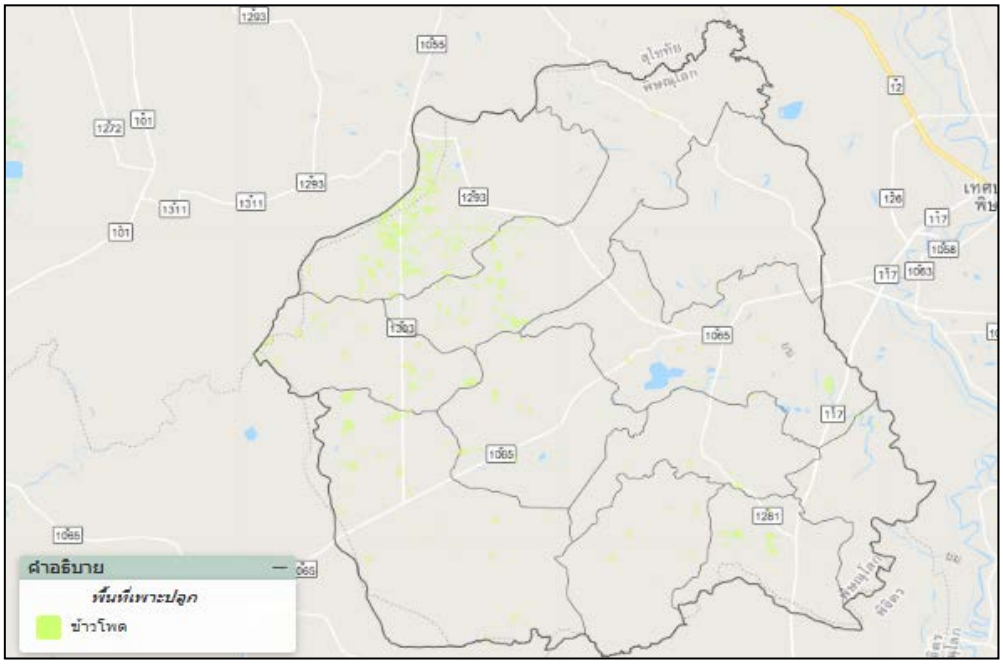

ภาพที่ 31 แผนที่แสดงพื้นที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (พื้นที่ปลูกจริง) อำเภอบางระกำ
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

(3) พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามระดับชั้นความเหมาะสม

อำเภอบางระกำมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตามระดับชั้นความเหมาะสม จำนวน 155,236.62 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S1) จำนวน 51.31 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.03 และพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 155,185.30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.97

ตารางที่ 32 แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)		
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
รวมอำเภอบางระกำ	**51.31**	**155,185.30**	**155,236.62**
ตำบลคุยม่วง		17,805.75	17,805.75
ตำบลชุมแสงสงคราม		13,148.15	13,148.15
ตำบลท่านางงาม		5,991.50	5,991.50
ตำบลนิคมพัฒนา		13,598.99	13,598.99
ตำบลบ่อทอง		3,800.21	3,800.21
ตำบลบางระกำ		11,662.84	11,662.84
ตำบลบึงกอก		16,709.56	16,709.56

ตำบล	พื้นที่ปลูกตามระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)		
	เหมาะสมมาก (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
ตำบลปลักแรด		7,878.86	7,878.86
ตำบลพันเสา		14,333.50	14,333.50
ตำบลวังอิทก		3,162.46	3,162.46
ตำบลหนองกุลา	51.31	47,093.49	47,144.80

(ที่มา : Agri-Map Online, 2567)

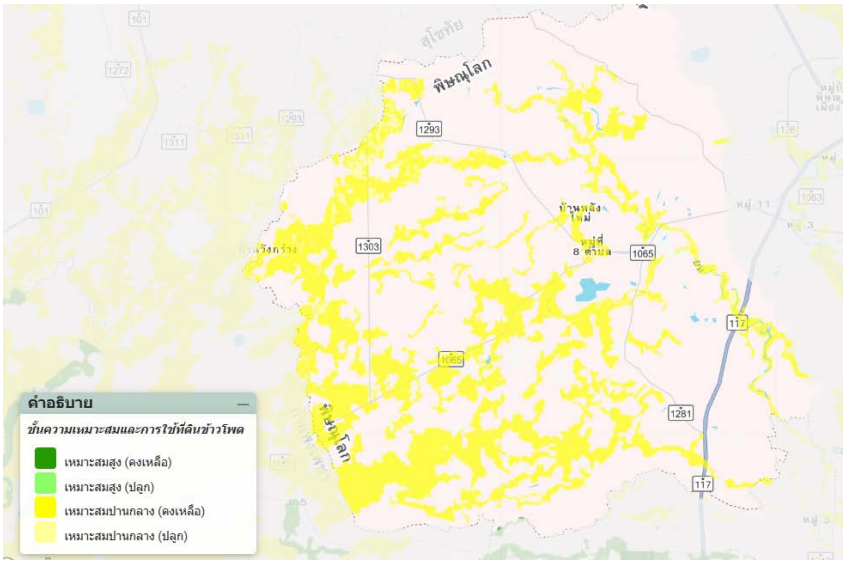

ภาพที่ 32 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามระดับชั้นความเหมาะสม อำเภอบางระกำ
(ที่มา : Agri-Map Online, 2567)

2) ปริมาณการผลิต

อำเภอบางระกำ มีพื้นที่การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 7,808 ไร่ 516 ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมากตำบลคุยม่วง จำนวน 3,419 ไร่ จำนวน 179 ครัวเรือน รองลงมาคือ ตำบลนิคมพัฒนา จำนวน 2,549 ไร่ 192 ครัวเรือน และตำบลหนองกุลา จำนวน 554 ไร่ 49 ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ 33 แสดงปริมาณการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
บางระกำ	22	266	266	239.40	0.9
ท่านางงาม	2	20	20	18	0.9
คุยม่วง	179	3,419	3,419	3,419	1
ปลักแรด	5	71	71	63.90	0.9

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
พันเสา	5	55	55	55	1
วังอิทก	2	47	47	42.30	0.9
บึงกอก	36	420	420	420	1
หนองกุลา	49	554	554	554	1
ชุมแสงสงคราม	26	407	407	366.30	0.9
นิคมพัฒนา	192	2,549	2,549	2,549	1
บ่อทอง	0	0	0	0	0
รวม	**516**	**7,808**	**7,808**	**7,726.90**	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

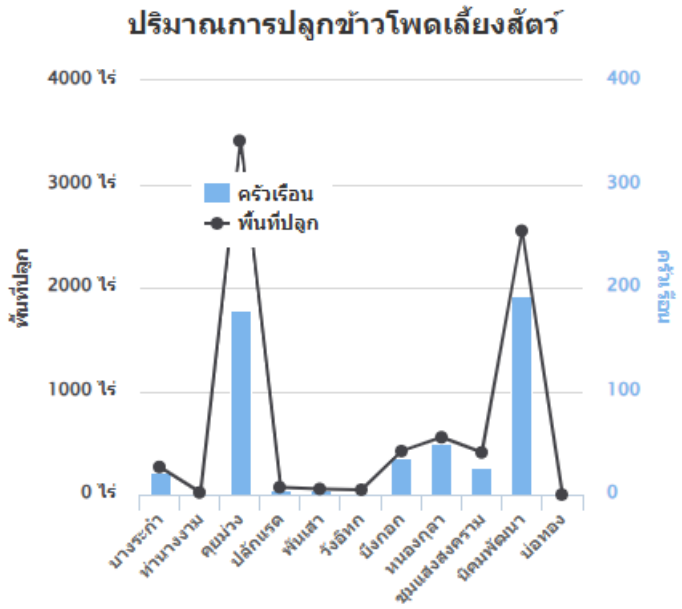

ภาพที่ 33 แสดงปริมาณพื้นที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

3) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การเตรียมดินเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการตากดินหลังไถแปรด้วยผาลสาม ลึก 20 – 30 เซนติเมตร ปลูกโดยใช้เครื่องหยอดติดท้ายรถแทรกเตอร์ มีการพ่นสารคุมวัชพืชคลุมดินหลังหยอดเมล็ดก่อนที่ข้าวโพดและวัชพืชงอก มีการใส่ปุ๋ยเคมี 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เป็นปุ๋ยรองพื้นพร้อมปลูกและครั้งที่ 2 ใส่ปุ๋ยแต่งหน้า เมื่อข้าวโพดอายุ 20– 25 วัน การเก็บเกี่ยวผลผลิตส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนมากกว่าเครื่องจักร และเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องภัยแล้ง เมล็ดพันธุ์ราคาแพง ราคาผลผลิตตกต่ำ

4) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอ มีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ฤดูการปลูกเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนสิงหาคม ปลูกสูงสุดในเดือนสิงหาคม การเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนธันวาคม ถึง เดือนมกราคม เก็บเกี่ยวสูงสุดในเดือนธันวาคม โดยมีปฏิทินการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ดังนี้

ตารางที่ 34 แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	พ.ค	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์			←→	←→	←→	←→						
			◆- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - - ◆			
				ต้นฝน		●——	——	——	——●			

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

สัญลักษณ์ ←→ **ช่วงฤดูปลูก** ●—● **ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว**

◆- - -◆ **ให้ปุ๋ย/การดูแลรักษา**

5) ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ 35 แสดงต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไร่ ปี 2566/67 อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

รายการ	**ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (บาท)**
1. ค่าพันธุ์	360
2.ค่าเตรียมดิน	250
3. สารกำจัดวัชพืช	110
4. สารเคมีโรค/แมลง	110
5. ค่าปุ๋ยเคมี	850
6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	100
7. ค่าแรงงานปลูก	150
8. ค่าจ้างดูแลรักษา	200
9. ค่าเก็บเกี่ยว	750
10. ค่าขนส่ง	150
11.ค่าเช่าที่ดิน	600
รวมต้นทุน	**3,630**
ผลผลิตจำหน่าย	**1,250**
ราคาจำหน่าย	**6**
กำไร	**3,870**

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567

6) สถานการณ์การตลาด/วิถีการตลาด

(1) วิถีการตลาด

เกษตรกรจะขายผลผลิต โดยจำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าท้องถิ่นถึง 90% เพราะพ่อค้าท้องถิ่นเหล่านี้จะจัดการปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรและรับซื้อผลผลิตในลักษณะตกเขียว ส่วนเกษตรกรที่ลงทุนเองก็จะขายให้กับพ่อค้าท้องถิ่นหรือพ่อค้าจร ซึ่งอาจจะได้รับราคาที่สูงกว่าประมาณ 10 % ทั้งพ่อค้าจรและพ่อค้าท้องถิ่นเมื่อนำข้าวโพดไปขาย ก็จะต้องผ่านนายหน้าหรือที่เรียกว่า “หยง” ซึ่งเป็นพ่อค้ารายใหญ่ก่อนที่จะไปสู่โรงงานแปรรูปอื่นๆ

(2) แหล่งรับซื้อผลผลิต/โรงงานแปรรูป

เกษตรจำหน่ายให้กับสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ และลานรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

7) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่

อำเภอบางระกำ มีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ต้นแบบด้านข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 1 ราย ซึ่งเป็น Smart Farmer แปลงใหญ่

องค์ความรู้ทักษะความชำนาญ

เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญ องค์ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ 36 แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ที่	ชื่อ – สกุล	หมู่	ตำบล	อำเภอ	ปีที่เป็น	สาขา
1	นางกำไร อิ่มใจ	6	บึงกอก	บางระกำ	2565	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร อำเภอบางระกำ

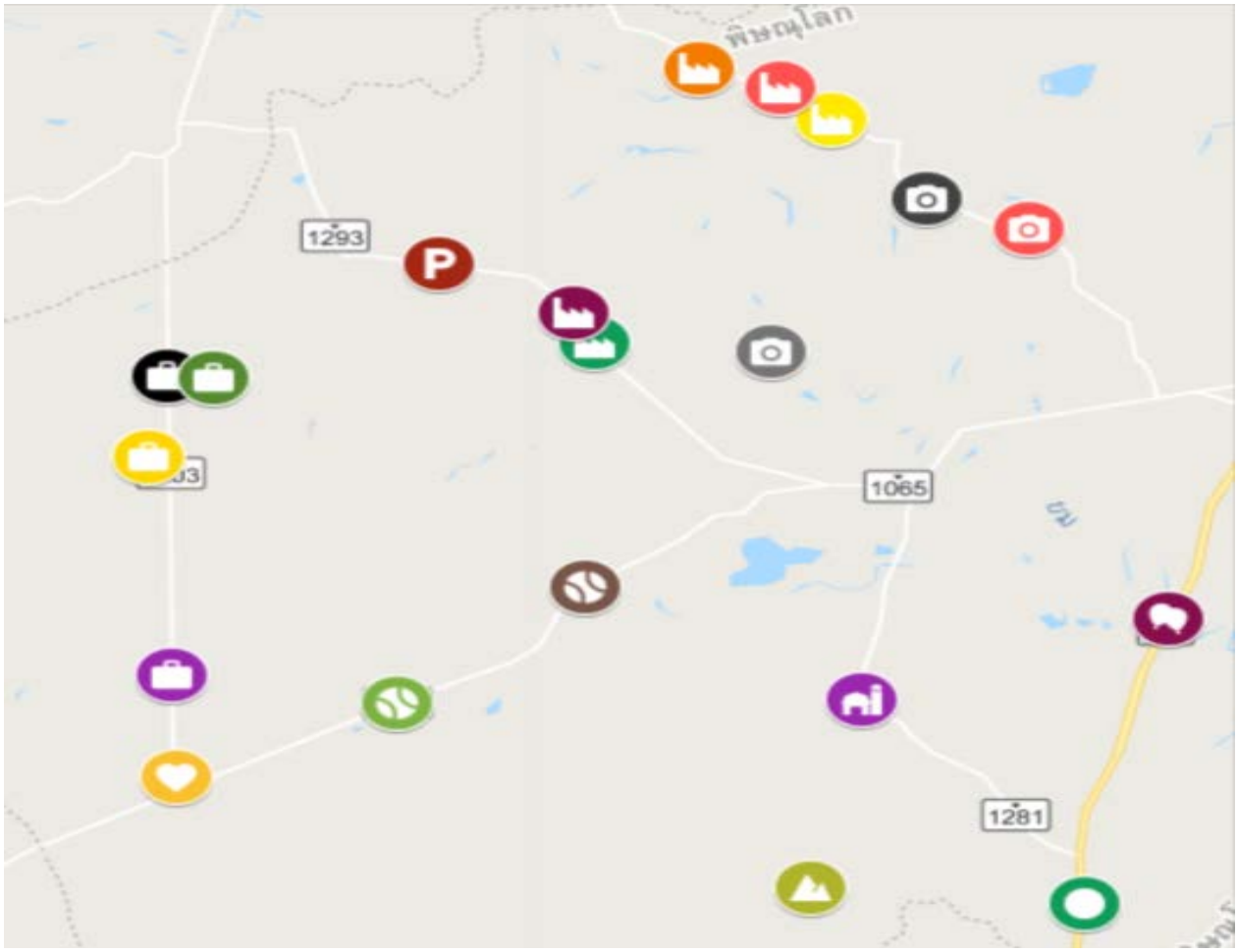

ตำบลพันเสา
- ท่าข้าวมิตรชาวนา

ตำบลหนองกุลา
- สหกรณ์การเกษตรนิคมฯบางระกำ จำกัด

ตำบลท่านางงาม
- หจก.ไทยค้าข้าว 2019
- มีจินดาค้าพืชผล
- ท่าข้าวคนใหญ่รุ่งเรืองทรัพย์

ตำบลบ่อทอง
- หจก.โรงสีโชคสันติ

ตำบลบางระกำ
- วังเป็ดเกษตรยนต์

ตำบลคุยม่วง
- สหกรณ์การเกษตรนิคมฯ สาขาคุยม่วง

ตำบลนิคมพัฒนา
- พรเทวดาท่าข้าว
- ท่าข้าวกระทิงทอง
- ท่าข้าวทรัพย์เจริญพืชผลการเกษตร
- ท่าข้าวรุ่งเรืองการเกษตร

ตำบลบึงกอก
- ท่าข้าวปริอกระเทียม
- ท่าข้าวเกตุธัญญา

ตำบลชุมแสงสงคราม
- สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านตะแ...
- เปรมศิริพืชผล
- อบต.ชุมแสงสงคราม
- ท่าข้าว ส.วิโรจน์รุ่งเรืองกิจ
- ท่าข้าวโชควิรัตน์

ตำบลปลักแรด
- ร้านมงคลการเกษตร ปลักแรด

ภาพที่ 34 แผนที่แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร อำเภอบางระกำ

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ, 2567)

ศักยภาพการเกษตร

1) เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญ และทักษะในการผลิตสินค้าทางการเกษตร

2) เกษตรกรได้รับการพัฒนาความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตสินค้าเกษตรตามหลักวิชาการ จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วนของการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดเวทีเสวนาและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

3) ผู้นำชุมชน ให้ความสำคัญและสนับสนุนกับการดำเนินงานด้านการเกษตร

4) การได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือตามนโยบายระดับต่างๆ เช่น นโยบายรัฐบาล และนโยบายจังหวัด เป็นต้น

5) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีความรู้ความชำนาญในงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่ มีความสามารถในการวางแผนการขับเคลื่อนนโยบาย/การบริหารงานโครงการ และสามารถให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรกับเกษตรกร

จากการศึกษาข้อมูลด้านกายภาพชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในด้านปัญหาอุปสรรค ข้อกำหนดต่าง ๆ และศักยภาพสามารถนำพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรของอำเภอบางระกำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างถาวร โดยมีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

2.ประเด็นปัญหา สภาพปัญหาแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ 37 แสดงประเด็นปัญหา สภาพปัญหาแนวทางการแก้ไข

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชนที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
ด้านการผลิตสินค้าและการตลาด				
1.สภาพพื้นที่	1. เป็นที่ลุ่มมากเกิดน้ำท่วมพืชผลเสียหาย	1.จากสภาพพื้นที่ดังกล่าวซึ่งมีแม่น้ำยมไหลผ่านตำบลเกิดน้ำท่วมทุกปี เห็นควรสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่ต้นน้ำ จังหวัดแพร่ 2. สามารถสร้างอาคารประตูระบายน้ำ เพื่อระบายน้ำในแม่น้ำยม	ตำบลที่ประสบปัญหาภัยพิบัติ	มาก
2. แหล่งน้ำและปริมาณน้ำฝน	1. ในช่วงฤดูแล้งน้ำไม่พียงพอต่อการเพาะปลูกพืช	1. ขุดบ่อบาดาลน้ำตื้น 2. สร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	อำเภอบางระกำ	มาก
3.ภัยธรรมชาติ	1.น้ำท่วมในช่วงฤดูฝน ทำให้เกิดน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน 2. การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช	1. สนับสนุนเครื่องสูบน้ำ 2. การปลูกข้าวเลี่ยงฤดู 3. จัดทำแปลงพยากรณ์เตือนการระบาดศัตรูพืช 4. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช 5. ให้ความรู้ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกวิธี	อำเภอบางระกำ	ปานกลาง
4.พันธุ์พืชที่ปลูก	1.เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่มีการเปลี่ยนพันธุ์ทำให้คุณภาพผลผลิตไม่ดีพอ	1. จัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน โดยคณะกรรมการศูนย์เป็นผู้บริหารทุกหมู่บ้าน	อำเภอบางระกำ	น้อย
5.เทคนิควิธีการผลิต	1.ขาดลานตากและฉางเก็บผลผลิต	1.สนับสนุนลานตากข้าว ส่งเสริมการปลูกพืชไร่ และพืชผักทดแทนข้าวนาปรัง	อำเภอบางระกำ	น้อย

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชนที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
ด้านเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร 1. จำนวนแรงงานมีน้อย 2. รายได้รายจ่ายของครัวเรือน 3. การรวมกลุ่ม 4. สภาพความเป็นอยู่ของประชากร	1. มีการอพยพแรงงานต่างถิ่น 2. มีรายได้เฉลี่ยน้อยไม่คุ้มทุน 3. ไม่มีการดำเนินธุรกิจ 4. ยาเสพติดระบาดในครอบครัว	1. ส่งเสริมรายได้มีการรวมกลุ่ม 2. หาอาชีพเสริมตั้งกลุ่มแปรรูป 3. ส่งเสริมให้กลุ่มดำเนินธุรกิจระดมทุน 4.รณรงค์และเลิกยาเสพติด 5. ส่งเสริมอาชีพเยาวชน 6.ส่งเสริมการกีฬาเยาวชน	อำเภอบางระกำ	ปานกลาง
ด้านการแปรรูปผลผลิตและผลิตภัณฑ์ 1.ไม่มีการแปรรูปสินค้าเกษตร 2.ไม่มีการทำบรรจุภัณฑ์ 3.ไม่มีตลาดรองรับ	1. ขาดความรู้ในการแปรรูป 2. ขาดความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3. ไม่มีตลาดรองรับ	1. จัดอบรม และฝึกปฏิบัติในการแปรรูปสินค้าเกษตร 2. จัดอบรม และฝึกปฏิบัติในการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3. ส่งเสริมจัดหาตลาด และส่งเสริมการผลิตสินค้าตามหลักตลาดนำการผลิต เพื่อผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า	อำเภอบางระกำ	ปานกลาง

3. การจัดทำ TOWS Matrix

3.1 การวิเคราะห์ TOWS Matrix ของอำเภอบางระกำ

ตารางที่ 38 แสดงการวิเคราะห์ตาราง TOWS Matrix

	จุดแข็ง (S)	**จุดอ่อน (W)**
	- ศักยภาพพื้นที่เหมาะสมในการผลิตพืชเศรษฐกิจได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพืชตระกูลถั่ว - ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีจักรกลเกษตรขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นของตนเอง - มีกลุ่มที่มีการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานได้แก่ ข้าวเพื่อบริโภค ผ้าทอมัดหมี่ แปรรูปข้าว ผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากเสื่อกก - การกระจายรายได้ของประชาชนมีอย่างทั่วถึง จากการประกอบอาชีพเสริมได้แก่ การผลิตพืชหลังนา หัตถกรรม - มีภูมิปัญญาท้องถิ่นทางหัตถกรรม ทำให้มีโอกาสพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ - สถาบันเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งได้แก่ศูนย์เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร วิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง กลุ่มส่งเสริมอาชีพที่มีความเข้มแข็ง	- ผลผลิตพืชเศรษฐกิจหลักต่อไร่ต่ำ - การใช้เทคโนโลยีด้านดินและปุ๋ยในการผลิตไม่เหมาะสม ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง - การระบาดศัตรูพืชจากการปฏิบัติทางการเกษตรที่ไม่เหมาะสม - การใช้พันธุ์ข้าวต่อเนื่องไม่มีการเปลี่ยนพันธุ์ข้าว - การใช้พันธุ์พืชลูกผสมเชิงเดียวทำให้ต้นทุนการผลิตสูง - ภาคการเกษตรขาดการพัฒนาอย่างครบวงจร - รายได้ประชากรต่ำ - แรงงานภาคการเกษตรขาดแคลน ค่าแรงงานสูง - การขาดตลาดสินค้าเกษตร
โอกาส (O) - การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่แบบบูรณาการของหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพืชเศรษฐกิจหลัก - โครงการส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อยในฤดูแล้งของภาครัฐ - ศูนย์เครือข่ายสำหรับพัฒนาการผลิต ได้แก่ ศูนย์ดินปุ๋ยชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วชุมชน ศูนย์บริหารจัดการศัตรูพืชชุมชน - การจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาแหล่งน้ำทางการเกษตรและการบริหารจัดการน้ำตามนโยบายภาครัฐ ได้แก่ การบริการขุดเจาะน้ำบาดาลของภาครัฐโดยใช้พลังงานทดแทน(โซล่าเซล) - การบริหารจัดการน้ำภายใต้โครงการบางระกำโมเดล - รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยมีโครงการสำคัญหลายโครงการ เช่น OTOP , กองทุนหมู่บ้าน,การแก้ไขปัญหาความยากจน, โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน SML - พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีคุณภาพเท่าเทียมกันและทั่วถึง ทำให้ประชากรมีการศึกษาที่ดี เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในอนาคต เช่นการเรียนรู้ผ่านการศึกษานอกระบบตามอัธยาศัยด้านสารสนเทศเพื่อการตลาด - ภาครัฐมีการการพัฒนาสารสนเทศและการเข้าถึงสารสนเทศของภาคประชาชน	**กลยุทธ์เชิงรุก (SO)** - เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร - พัฒนาศักยภาพเกษตรกร และองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง - เพิ่มศักยภาพอาสาสมัครและเกษตรกรต้นแบบ	**กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)** - พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการผลิตพืชอาหารปลอดภัย - ลดต้นทุนการผลิต - ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - ส่งเสริมการปลูกพืชตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP)
ภัยคุกคาม (T) - ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ - ไม่มีตลาดกลางรองรับสินค้าภาคการเกษตร และผลิตภัณฑ์ต่างๆ - ภัยธรรมชาติ ภัยแล้ง อุทกภัย - ราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ	**กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)** -ส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงาน	**กลยุทธ์เชิงรับ (WT)** -ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ -บริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

3.2 การกำหนดกลยุทธ์ที่ได้จากการทำ TOWS Matrix ดังนี้

1. กลยุทธ์เชิงรุก
    1.1 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
    1.2 พัฒนาศักยภาพเกษตรกร และองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง
    1.3 เพิ่มศักยภาพอาสาสมัครและเกษตรกรต้นแบบ
2. กลยุทธ์เชิงแก้ไข
    2.1 พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการผลิตพืชอาหารปลอดภัย
    2.2 ลดต้นทุนการผลิต
    2.3 ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
    2.4 ส่งเสริมการปลูกพืชตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP)
3. กลยุทธ์เชิงป้องกัน
    3.1 ส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงาน
4. กลยุทธ์เชิงรับ
    4.1 ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้
    4.2 บริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ 3
ทิศทาง/แนวทางการพัฒนา

1.แนวทางการพัฒนา

เป้าหมาย/ เป้าประสงค์

1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ การเพิ่มคุณภาพสินค้า และการลดต้นทุนการผลิต

2) การขยายโอกาสด้านการตลาด

3) การเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือน

ประเด็นการพัฒนา

1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชโดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิตสำหรับพืชเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพืชตระกูลถั่ว

2) การขยายโอกาสด้านการตลาด โดยการรวมกลุ่มในการจำหน่าย การแปรรูปผลผลิต การเพิ่มช่องทางการจำหน่าย

3) การเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือนการการผลิตพืชหลังนา การจัดการฟาร์ม การประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากงานหัตถกรรม

กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจหลักภายใต้การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

วิธีการดำเนิน

1) ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามระบบแปลงใหญ่
2) รวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งแปลงใหญ่
3) ดำเนินการส่งเสริมตามระบบการเกษตรแปลงใหญ่ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุน การบริหารจักรกลเกษตร

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้

วิธีการดำเนิน

1) การส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิตและจำหน่ายภายใต้การส่งเสริมกลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาและสร้างรายได้เสริมให้ครัวเรือน
2) การเพิ่มช่องทางการตลาด โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายได้มาตรฐาน การตลาดผ่านระบบสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 3 การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

วิธีการดำเนิน

1) การส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อการแก้ปัญหาด้านการจัดการน้ำของชุมชน
2) ประสานงานหน่วยงานภาครัฐเพื่อดำเนินการด้านการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

ประเด็นการพัฒนา : การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำการผลิต มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่ แน่นอน

1.1 พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)

ประเด็นการพัฒนา : การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าในพื้นที่ (ข้าว/ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์/อ้อย/ผัก)

หัวข้อ	รายละเอียด
1. ชื่อโครงการ	การส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่
2. หลักการและเหตุผล	ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานซึ่งเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ เพื่อลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นการเพิ่มอำนาจการาต่อรองของเกษตรกรตลอดจนกระบวนการผลิต ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เกิดความมั่นคงในอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในที่สุด
3. วัตถุประสงค์	3.1 การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำการผลิต มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน 3.2 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยผลผลิตและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน
4. พื้นที่ดำเนินการ/กลุ่มเป้าหมาย	แปลงใหญ่ข้าว แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แปลงใหญ่อ้อย และแปลงใหญ่พืชผัก
5. ระยะเวลาดำเนินการ	ปีงบประมาณ 2566 - 2570
6. กิจกรรม/วิธีดำเนินการ	6.1 การเตรียมการ การจัดตั้งทีมงาน การสร้างการรับรู้ 6.2 การกำหนดพืชและพื้นที่เป้าหมาย และจัดทำแผนที่รายแปลง 6.3 การจัดทำแผนที่รายแปลง 6.4 การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน และข้อมูลเกษตรกรรายแปลง 6.5 การคัดเลือกแปลงต้นแบบ 6.6 การบูรณาการกิจกรรมและงบประมาณ

หัวข้อ	รายละเอียด
	6.7 การพัฒนาผู้จัดการแปลง/พัฒนาเกษตรกร 6.8 การดำเนินการการกำหนดเป้าหมายการทำแผนปฏิบัติการการปฏิบัติงานตามแผน 6.9 การประชาสัมพันธ์ ติดตาม และประเมินผล
7. ผลสำเร็จ	<u>Output</u> 1.แปลงใหญ่ตามชนิดพืช 3 ชนิด 2. สมาชิกแปลงใหญ่ผ่านการฝึกอบรม 3. เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ 20 4. เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ร้อยละ 20
	<u>Outcome</u> 1. เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีการผลิต 2. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
8. ตัวชี้วัดความสำเร็จ	8.1 เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ 20 8.2 เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ร้อยละ 20
9. งบประมาณ	100,000/ปี (ระยะเวลา 3 ปีต่อเนื่อง)
10. ผู้รับผิดชอบโครงการ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ
11. แผนปฏิบัติงาน	11.1 การเตรียมการ การจัดตั้งทีมงาน การสร้างการรับรู้ ก.พ.-มี.ค. 11.2 การกำหนดพืชและพื้นที่เป้าหมาย และจัดทำแผนที่รายแปลง ก.พ.-มี.ค. 11.3 การจัดทำแผนที่รายแปลง ก.พ.-มี.ค. 11.4 การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน และข้อมูลเกษตรกรรายแปลง ก.พ.-มี.ค. 11.5 การคัดเลือกแปลงต้นแบบ ก.พ.-มี.ค. 11.6 การบูรณาการกิจกรรมและงบประมาณ ต.ค. 11.7 การพัฒนาผู้จัดการแปลง/พัฒนาเกษตรกร ต.ค.-พ.ย. 11.8 การดำเนินการการกำหนดเป้าหมาย การทำแผนปฏิบัติการการปฏิบัติงานตามแผน ต.ค.-ก.ย. 11.9 การประชาสัมพันธ์ ติดตาม และประเมินผล ก.ย.

1.2 พัฒนาการเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร (กลุ่มส่งเสริมอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน)

ประเด็นการพัฒนา : การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

หัวข้อ	รายละเอียด
1. ชื่อโครงการ	โครงการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. หลักการและเหตุผล	กลุ่มส่งเสริมอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะดำเนินธุรกิจรวม 6 ด้าน ได้แก่ รวบรวมผลผลิต สินเชื่อ จัดหาสินค้ามาจำหน่าย แปรรูป รับฝากเงิน และให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ดังนั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่ม และเครือข่ายธุรกิจ ส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจ ทำธุรกิจโดยสร้างความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ประโยชน์ของการรวมกลุ่ม การมีอุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่ม และส่งเสริม ให้สมาชิกผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพมาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาด โดยการใช้หลักการและวิธีการสหกรณ์ควบคู่กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. วัตถุประสงค์	5.1 เพื่อพัฒนาผู้นำกลุ่มให้มีความสามารถด้านการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร 5.2 เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรเพิ่มปริมาณธุรกิจโดยเน้นการมีส่วนร่วมการทำธุรกิจ
4. พื้นที่ดำเนินการ/กลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
5. ระยะเวลาดำเนินการ	ปีงบประมาณ 2566 - 2570
6. กิจกรรม/วิธีการดำเนินการ	1. รวบรวมข้อมูล กำหนดจำนวนเป้าหมายของแต่ละจังหวัด/พื้นที่ จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 2. วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม จัดทำแผนปฏิบัติงาน 3. ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาของกลุ่มเกษตรกร 4.ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายธุรกิจ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ 5. ส่งเสริมการระดมทุนภายในแก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างจิตสำนึกการแก้ไขปัญหา การพึ่งพาตนเองของกลุ่มเกษตรกรตามหลักการสหกรณ์ 6.ส่งเสริม แนะนำกลุ่มเกษตรกรดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาธุรกิจ

หัวข้อ	รายละเอียด
	แผนการดำเนินงาน/กิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมการดำเนินงานฯ 7. ติดตามผลและรายงานผลการดำเนินโครงการ
7. ผลสำเร็จ	
output	1. กลุ่มมีความเข้มแข็งด้านการผลิต 2. พัฒนาผลิตภัณฑ์
outcome	1.สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น
9. งบประมาณ	75,000 บาท/ปี
10. ผู้รับผิดชอบโครงการ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ
11. แผนปฏิบัติงาน	1. รวบรวมข้อมูล กำหนดจำนวนเป้าหมายของแต่ละจังหวัด/พื้นที่ จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ก.ย.-ต.ค. 2. วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม จัดทำแผนปฏิบัติงาน ก.ย.-ต.ค. 3. ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาของกลุ่มเกษตรกร ต.ค.-ก.ย. 4.ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายธุรกิจจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ต.ค.-ก.ย. 5. ส่งเสริมการระดมทุนภายในแก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างจิตสำนึกการแก้ไขปัญหา การพึ่งพาตนเองของกลุ่มเกษตรกรตามหลักการสหกรณ์ ต.ค.-ก.ย. 6.ส่งเสริม แนะนำกลุ่มเกษตรกรดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาธุรกิจ แผนการดำเนินงาน/กิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมการดำเนินงานฯ ต.ค.-ก.ย. 7. ติดตามผลและรายงานผลการดำเนินโครงการ ต.ค.-ก.ย.

1.3 พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร

ประเด็นการพัฒนา : การพัฒนาศักยภาพ ศพก.และศูนย์เครือข่ายให้มีความพร้อม ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน เป็นสถานที่ ให้บริการข่าวสารและบริการด้านการเกษตร

กลยุทธ์ : การพัฒนาศักยภาพของ ศพก. และศูนย์เครือข่าย

หัวข้อ	รายละเอียด
1. ชื่อโครงการ	การพัฒนาศักยภาพของ ศพก. และศูนย์เครือข่าย
2. หลักการและเหตุผล	การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนสำหรับแก้ไขจากปัญหาของชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้ และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม การเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตร ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การผลิต ตลอดจนยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอด ฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ ในลักษณะของเกษตรกรสอนเกษตรกร เพื่อให้ เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดจิตสำนึกในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่มี การใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ผลิตสินค้าที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม และมีระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน รวมทั้งยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรต่างๆ กับเกษตรกร อีกทั้งยังใช้ เป็นจุดนัดพบในการพบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง
3. วัตถุประสงค์	3.1 เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ 3.2 เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการ เกษตรในพื้นที่
4. พื้นที่ดำเนินการ/กลุ่มเป้าหมาย	ศพก. และศูนย์เครือข่ายในพื้นที่
5. ระยะเวลาดำเนินการ	ปีงบประมาณ 2566 - 2570

หัวข้อ	รายละเอียด
6. กิจกรรม/ วิธีดำเนินการ	6.1 การพัฒนาศักยภาพ ศพก. และศูนย์เครือข่าย 6.2 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน 6.3 การสนับสนุนการให้บริการของ ศพก. และเครือข่าย 6.4 การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ 6.5 การติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน
7. ผลสำเร็จ	**Output** 1. . มีการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และ ศูนย์เครือข่ายในพื้นที่ 2. เกษตรกรต้นแบบสามารถถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรให้กับเกษตรกร 3. เกษตรกรมาเรียนรู้เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรตลอดฤดูกาลผลิต เช่น กระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร **Outcome** 1. เกษตรกรที่มาเรียนรู้ที่ศพก. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน 2. เกษตรกร องค์กรเกษตรกรสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสินค้าเกษตร ส่งผลให้มี ความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้
8. ตัวชี้วัดความสำเร็จ	พัฒนาศักยภาพ ศพก.และศูนย์เครือข่ายให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน เป็นสถานที่ให้บริการข่าวสารและบริการด้านการเกษตร
9. งบประมาณ	150,000 บาท (ต่อเนื่อง 5 ปี)
10. ผู้รับผิดชอบโครงการ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ
11. แผนปฏิบัติงาน	11.1 การพัฒนาศักยภาพ ศพก. และศูนย์เครือข่าย ม.ค.-มี.ค. 11.2 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ม.ค.-มี.ค. 11.3 การสนับสนุนการให้บริการของ ศพก.และเครือข่าย พ.ค.-ก.ค. 11.4 การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ ก.ค.-ต.ค. 11.5 การติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน ก.ย.

2. ตารางสรุปโครงการและงบประมาณ ตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ

2. ตารางสรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล

ประเภท/ด้าน	โครงการ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ	วิธีดำเนินการ	งบประมาณ					ผู้รับผิดชอบ
						ปี 66	ปี 67	ปี 68	ปี 69	ปี 70	
พัฒนาการผลิตสินค้า	การส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่	1.การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำการผลิต มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน 2.การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยการลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยผลผลิต และเพิ่มผลผลิตต่อไร่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน	1.แปลงใหญ่ข้าว 2.แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 3.แปลงใหญ่อ้อย 4.แปลงใหญ่พืชผัก	-ต.ชุมแสงสงคราม -ต.นิคมพัฒนา -ต.บ่อทอง -ต.พันเสา	-การเตรียมการ การจัดตั้งทีมงาน การสร้างการรับรู้ -การกำหนดพืชและพื้นที่เป้าหมาย และจัดทำแผนที่รายแปลง -การจัดทำแผนที่รายแปลง -การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน และข้อมูลเกษตรกรรายแปลง -การคัดเลือกแปลงต้นแบบ -การบูรณาการกิจกรรมและงบประมาณ -การพัฒนาผู้จัดการแปลง/พัฒนาเกษตรกร -การดำเนินการการกำหนดเป้าหมายการทำแผนปฏิบัติการการปฏิบัติงานตามแผน - การประชาสัมพันธ์ติดตาม และประเมินผล	100,000	100,000	100,000	-	-	สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ

ประเภท/ด้าน	โครงการ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ	วิธีดำเนินการ	งบประมาณ					ผู้รับผิดชอบ
						ปี 66	ปี 67	ปี 68	ปี 69	ปี 70	
พัฒนากลุ่ม/องค์กร/เกษตรกร	1.โครงการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	1.เพื่อพัฒนาผู้นำกลุ่มให้มีความสามารถด้านการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร 2.เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรเพิ่มปริมาณธุรกิจโดยเน้นการมีส่วนร่วมการทำธุรกิจ	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	อ.บางระกำ	1. รวบรวมข้อมูลกำหนดจำนวนเป้าหมายของแต่ละจังหวัด/พื้นที่ จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 2. วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม จัดทำแผนปฏิบัติงาน 3. ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาของกลุ่มเกษตรกร 4.ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายธุรกิจจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ 5. ส่งเสริมการระดมทุนภายในแก่กลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างจิตสำนึกการแก้ไขปัญหา การพึ่งพาตนเองของกลุ่มเกษตรกรตามหลักการสหกรณ์	15,000	15,000	15,000	15,000	15,000	สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ

ประเภท/ด้าน	โครงการ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ	วิธีดำเนินการ	งบประมาณ					ผู้รับผิดชอบ
						ปี 66	ปี 67	ปี 68	ปี 69	ปี 70	
					6.ส่งเสริม แนะนำกลุ่มเกษตรกรดำเนินการตามแผนกลยุทธ์						
พัฒนากลุ่ม/องค์กร/เกษตรกร	2.การพัฒนาศักยภาพของ ศพก. และศูนย์เครือข่าย	1.เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ 2.เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่	ศพก. และศูนย์เครือข่ายในพื้นที่	อ.บางระกำ	1. การพัฒนาศักยภาพ ศพก. และศูนย์เครือข่าย 2.การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน 3.การสนับสนุนการให้บริการของ ศพก. และเครือข่าย 4.การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ 5.การติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ

บรรณานุกรม

กรมชลประทาน. (2567). แหล่งน้ำ. http://irrigation.rid.go.th/rid3/th/index.php/yomnan.

กรมพัฒนาที่ดิน. (2567). แผนที่กลุ่มชุดดิน. https://www.ldd.go.th/home/.

กรมพัฒนาที่ดิน. (2558). ทรัพยากรดิน. https://www.ldd.go.th/home/.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. (2558). แหล่งน้ำใต้ดิน. https://www.dgr.go.th/th/intro.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร. https://farmer.doae.go.th/.

เที่ยวตามอำเภอใจ ในบางระกำ. (2559). ประวัติอำเภอบางระกำ. https://www.facebook.com/checkin bangrakam.

Agri-Map Online. (2567). การบริหารจัดการเชิงรุก. https://agri-map-online.moac.go.th/.

Google Maps. (2567). แผนที่อำเภอบางระกำ. https://www.google.com/maps/place/อำเภอบางระกำ+พิษณุโลก

ภาคผนวก

หัวข้อ	รายละเอียด
1. ชื่อโครงการ	เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวเพื่อการแข่งขัน
2. ความสำคัญของโครงการ หลักการและเหตุผล	ตำบลบางระกำมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ลักษณะพื้นที่ตอนบนมีความลาดเอียงจากทิศเหนือลงมาทิศใต้ บริเวณตอนกลางตำบลเป็นแอ่ง มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีและนาปรัง รวม 43,531 ไร่ มีเกษตรกรทำนาประมาณ 2,905 ราย ผลผลิตนอกจากนี้ข้าวยังเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของภาคการเกษตร เมล็ดพันธุ์ที่มีในพื้นที่ส่วนใหญ่มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณต่อไร่สูงเกินความจำเป็นประมาณ 70-80 % การใช้สารเคมีเป็นส่วนใหญ่ ประมาณ 80-90 % ของเกษตรกรที่ทำนา และยังเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตจากการใช้สารเคมีที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย จึงจำเป็นต้องหามาตรการ เพื่อเยียวยาและแก้ไขปัญหาให้ชาวนาในระยะยาว
3. วัตถุประสงค์ของโครงการ	3.1 เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการพัฒนาข้าวคุณภาพดีตามความต้องการของตลาด 3.2 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรรายย่อย
4. เป้าหมาย	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 190 ราย (หมู่ละ 10 ราย)
5. พื้นที่ดำเนินการ	หมู่ 1 - 19 ตำบลบางระกำ
6. กิจกรรมหลัก	6.1 ประชุมเพื่อคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมดำเนินงานโครงการ 6.2 อบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าว จำนวน 190 ราย ๆ ละ 3 ครั้ง 6.3 จัดทำแปลงเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าว จำนวน 19 แปลง ๆ ละ 5 ไร่
7. หน่วยงานดำเนินงาน	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , กรมส่งเสริมการเกษตร , องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
8. ระยะเวลาในการดำเนินงาน	เดือนเมษายน – เดือนตุลาคม 2567
9. งบประมาณ	500,000 บาท (ห้าแสนบาทถ้วน)
10. ผลผลิต (output)	เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวได้
11.ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Outcome)	เกษตรกรได้รับประสบการณ์ใหม่และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง โดยสามารถลดต้นทุนการผลิตและผลิตข้าวเพื่อการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
12. ผู้เขียนโครงการ	นายณัฏฐ์ ชื่นสวัสดิ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

หัวข้อ	รายละเอียด
1. ชื่อโครงการ	ส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตร ตำบลคุยม่วง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
2. ความสำคัญของโครงการหลักการและเหตุผล	ในปัจจุบันประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนได้ประสบปัญหาหมอกควันปกคลุมและเกิดมลพิษทางอากาศเป็นประจำทุกปี โดยสาเหตุหลักมาจากการเผาในที่โล่งในพื้นที่ป่า และพื้นที่การเกษตร ซึ่งการเผาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังส่งผลเสียต่อการทำอาชีพการเกษตร ดินเสื่อมโทรม ขาดความอุดมสมบูรณ์ด้านการเกษตรโดยตรง กล่าวคือ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นผลผลิตที่ได้รับต่ำว่าที่ควร รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรับผิดชอบดำเนินการควบคุมการเผาในพื้นที่การเกษตร ที่ผ่านมาตำบลคุยม่วง อำเภอบางระกำ พบจุดความร้อนสะสม (จุด Hotspot) อย่างต่อเนื่อง ในพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ข้าว และไร่อ้อย เกิดจากในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวหากเกษตรกรไม่เผา จะทำให้เกิดต้นทุนในการจัดการพื้นที่การเกษตรในรอบการผลิตต่อไป ในการดำเนินการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่ได้เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกษตรกรตะหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นและนำเสนอทางเลือกในการใช้เทคโนโลยีการเกษตรทดแทนการเผา สร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผา จึงเห็นควรสร้างต้นแบบในการทำการเกษตรปลอดการเผาเพื่อสนับสนุนการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตรในระยะต่อไป
3. วัตถุประสงค์ของโครงการ	3.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเกษตรเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่การเกษตร 3.2 สร้างเกษตรกรต้นแบบในการทำการเกษตรปลอดการเผาเป็นตัวอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่
4. เป้าหมาย	เกษตรกรเครือข่ายเกษตรกรปลอดการเผาเพื่อสร้างกลไกในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่การเกษตรตำบลคุยม่วง จำนวน 100 ราย
5. พื้นที่ดำเนินการ	องค์การบริหารส่วนตำบลคุยม่วง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
6. กิจกรรมหลัก	6.1 จัดเวทีถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพเกษตรกร : ความรู้พื้นฐานเพื่อการหยุดเผาฯ แก่เกษตรกรและผู้สนใจในพื้นที่ โดยวิทยากรด้านการทำการเกษตรปลอดการเผาที่ผ่านการอบรมโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดหรือวิทยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหา สถานการณ์การผลิต และความพร้อมของชุมชน และถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ส่งเสริมให้มีจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทดแทนการเผาทำลาย ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากเดิม มุ่งสู่การทำการเกษตรปลอดการเผาทางการเกษตรทดแทนการเผาทำลาย ปรับเปลี่ยนวิธีการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และให้ดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งแทนเกษตรกรเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่การเกษตรของตำบล วิเคราะห์ปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตร รวมทั้งสร้างมาตรการทางสังคม กฎ ระเบียบ ข้อตกลงของชุมชนเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่การเกษตร

หัวข้อ	รายละเอียด
	6.2 ดำเนินการจัดทำจุดสาธิตการใช้เทคโนโลยีการจัดการเศษวัสดุการเกษตรทดแทนการเผาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อใช้เป็นจุดเรียนรู้และศึกษาดูงาน ในด้านการทำการเกษตรปลอดการเผา เช่น จัดทำแปลงเรียนรู้การไถกลบตอซังทดแทนการเผา ทำปุ๋ยหมัก เพาะเห็ดฟาง ผลิตอาหารสัตว์ ผลิตถ่านอัดแท่ง หรือการปลูกพืชทดแทน เป็นต้น
7. หน่วยงานดำเนินงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
8. ระยะเวลาในการดำเนินงาน	เดือนพฤษภาคม – กันยายน 2567
9. งบประมาณ	9.1 กิจกรรม จัดเวทีถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ประกอบด้วย 1) ค่าอาหารกลางวัน พร้อมเครื่องดื่ม จำนวน 100 รายๆละ 100 บาท เป็นเงิน 10,000 บาท 2) ค่าอาหารว่าง พร้อมเครื่องดื่ม จำนวน 100 รายละ 50 บาท (2มื้อ) เป็นเงิน 5,000 บาท 9.2 กิจกรรม จัดทำจุดสาธิตการใช้เทคโนโลยีการจัดการเศษวัสดุการเกษตร 1) จุดสาธิต จำนวน 1 แห่ง เป็นเงิน 10,000 บาท 2) วัสดุในการสาธิต อาทิ การทำเห็ดฟางในตะกร้า การทำกระดาษฟางข้าว เป็นเงิน 10,000 บาท 3) ค่าอาหารกลางวัน พร้อมเครื่องดื่ม จำนวน 100 รายๆละ 100 บาท เป็นเงิน 10,000 บาท 4) ค่าอาหารว่าง พร้อมเครื่องดื่ม จำนวน 100 รายละ 50 บาท (2มื้อ) เป็นเงิน 5,000 บาท
10. ผลผลิต (output)	10.1 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้ ไม่น้อยกว่า 60 ราย 10.2 มีเครือข่ายเกษตรกรปลอดการเผาอย่างน้อย 10 ราย
11.ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Outcome)	เกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดพื้นที่การเกษตรปลอดภัยลดลงในปี 2566 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10
12. ผู้เขียนโครงการ	นางสาวกุลริศา เกตุนาค นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

หัวข้อ	รายละเอียด
1. ชื่อโครงการ	โรงสีข้าวชุมชนตำบลปลักแรด อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
2. ความสำคัญของโครงการ หลักการและเหตุผล	จากนโยบายการถ่ายโอนอำนาจบริหารราชการลงสู่ท้องถิ่นของรัฐบาลโดยเฉพาะงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบกับท้องถิ่นส่วนใหญ่มีชุมชนเกษตรที่มีความพร้อมในด้านวัตถุดิบ และมีความชำนาญทางอาชีพของแต่ละท้องถิ่น รวมถึงส่วนหนึ่งภาครัฐได้สนับสนุนด้านการผลิตทางการเกษตรกับชุมชนที่ร่วมโครงการอยู่แล้ว จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่มีความสำคัญมากในการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากการขนส่งผลผลิตข้าวเปลือกไปจำหน่ายยังโรงสี และยังเป็นปัญหาหลักในระบบการค้าข้าวของเกษตรกร ซึ่งการส่งเสริมให้ชุมชนแปรรูปด้วยโรงสีข้าวระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพเทียบเคียงระบบใหญ่ แต่มีระบบการใช้และปรับตั้งที่ง่าย ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน และเป็นที่ยอมรับจะเป็นการลดปัญหาดังกล่าว เพิ่มมูลค่าข้าวและรายได้ของเกษตรกร เพื่อให้ชุมชนบริหารจัดการผลผลิตภายในชุมชนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรภายในชุมชน เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงควรส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับการผลิตของแต่ละชุมชนอย่างมีระบบ โดยท้องถิ่นจำเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนงบประมาณ ร่วมกับภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนาเทคนิควิชาการให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการบริหารส่วนท้องถิ่นสามารถต่อยอดการพัฒนาแต่ละชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้
3. วัตถุประสงค์ของโครงการ	3.1 เพื่อเลี่ยงการจำหน่ายข้าวเปลือกให้กับโรงสี เมื่อให้ราคาข้าวที่ไม่เป็นธรรม 3.2 เพื่อสร้างมูลค่าข้าวเพิ่ม 3.3 เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
4. เป้าหมาย	ดำเนินการสร้างโรงสีชุมชนเพื่อแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร, ข้าวกล้อง พื้นที่ตำบลปลักแรด อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
5. พื้นที่ดำเนินการ	ตำบลปลักแรด อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
6. กิจกรรมหลัก	แปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวกล้องหรือข้าวสารไว้บริโภคภายในครัวเรือน และจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครอบครัวได้
7. หน่วยงานดำเนินงาน	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
8. ระยะเวลาในการดำเนินงาน	ปีงบประมาณ 2566-67

หัวข้อ	รายละเอียด
9. งบประมาณ	จำนวน 600,000 บาท (หกแสนบาทถ้วน)
10. ผลผลิต (output)	เกษตรกรมาใช้บริการโรงสีชุมชน ตำบลปลักแรด ร้อยละ ๕๐ ที่เข้าร่วมโครงการ
11.ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Outcome)	11.1 ลดปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากการจำหน่ายข้าวเปลือกให้กับโรงสี 11.2 เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการสีข้าวเอง 11.3 มีรายได้เข้าชุมชน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งขึ้น 11.4 ผู้พิการ ผู้ยากไร้ และผู้ว่างงาน มีงานในชุมชนทำ มีรายได้พอเพียงแก่การดำรงชีวิต
12. ผู้เขียนโครงการ	นางสาวอัจฉราพร ปินตาแก้ว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ